МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ЛНТУ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» НААН УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР МВС УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ БРАГАНСИ
СТАРОПОЛЬСЬКА ВИЩА ШКОЛА В КЕЛЬЦЕ
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ТУРИЗМУ, ПІДПРИЄМНИЦТВА І СЕРВІСУ

25-26 червня 2021 року, м. Луцьк

СУЧАСНІ КРИЗОВІ ЯВИЩА В ЕКОНОМІЦІ ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО, КОНТРОЛЬНОГО ТА АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Тези доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції

MODERN CRISIS PHENOMENA IN THE ECONOMY AND PROBLEMS OF ACCOUNTING, CONTROL AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE MANAGEMENT

Abstracts of the XIII International Scientific Conference

СОВРЕМЕННЫЕ КРИЗИСНЫЕ ЯВЛЕНИЯ В ЭКОНОМИКЕ И ПРОБЛЕМЫ УЧЕТНОГО, КОНТРОЛЬНОГО И АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Тезисы докладов XIII Международной научно-практической конференции

Випуск 13

Інформаційно-видавничий відділ Луцького НТУ
Луцьк – 2021

УДК 657: 657.1
С 78

Рекомендовано до друку
Науково-технічною радою Луцького національного технічного університету,
протокол № 1 від 21.09.2021 р.

Редакційна колегія: **головний редактор** – д.е.н., професор *Вахович І.М.* (Україна); **відп. редактори** – к.е.н., доцент *Чудовець В.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Камінська І.М.* (Україна); д.е.н., професор *Голян В.А.* (Україна); д-р, професор *Башева С.А.* (Болгарія); д-р, професор *Гжегож Зажонц* (Польща)*;* д-р, професор *Луіс Фролен Рібейро* (Португалія)*;* к.е.н., доцент *Бабіч І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Бродська І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Гаврилюк О.О.* (Україна); к.е.н., доцент *Голячук Н.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Жураковська І.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Зеленко С.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Карімов Б.Х.* (Таджикістан); к.е.н., доцент *Кивачук В.С.* (Білорусь); к.е.н., доцент *Московчук А.Т.* (Україна); к.е.н., доцент *Нужна О.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Писаренко Т.М.* (Україна); к.е.н., доцент *Савош Л.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Сидоренко Р.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах В.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах Т.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Ткачук І.М.* (Україна); к.е.н., доцент *Тлучкевич Н.В.* (Україна).

С 78 **Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством:** матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 червня 2021 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 13. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2021. 88 с.

У збірнику подано матеріали досліджень, виголошених на XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством», що була проведена кафедрою обліку і аудиту факультету бізнесу та права Луцького національного технічного університету у червні 2021 року. У публікаціях висвітлено шляхи удосконалення теорії обліку в умовах глобалізації економіки; теоретико-методологічні передумови гармонізації системи фінансового обліку та звітності; управлінський облік і контроль через призму філософії конструктивізму; аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання; перспективи розвитку аудиту та економічної експертизи; науково-практичне обґрунтування впровадження інформаційних технологій в облік, аналізі та контролі; проблеми обліку, контролю і аналізу: інституціональний аспект; регіональні і глобальні проблеми розвитку економіки.

Для науковців, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться актуальними проблемами і перспективами розвитку обліку, оподаткування, контролю, аналізу та аудиту.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

© Автори тез, 2021
© Луцький НТУ, 2021

ЗМІСТ

Бабіч І.І. Складові формування податкової безпеки підприємств аграрного сектору	**6**
Гаврилюк О.О. Автоматизація бухгалтерського обліку з врахуванням галузевого аспекту	**9**
Голян В.А., Заставний Ю.Б., Миклуш Т.С. Пріоритети та механізми нарощення потенціалу органічного сільськогосподарського виробництва в умовах децентралізації	**11**
Голячук Н.В., Голячук С.Є. «Цифрова економіка» у визначеннях науковців та практиків	**14**
Духневич О.В. Організація державного внутрішнього фінансового контролю в Україні	**18**
Жураковська І.В. Вплив регулювання аудиторської діяльності на чисельність суб'єктів аудиту та субєктів господарювання за організаційно-правовими формами	**20**
Зеленко С.В. Сучасні тенденції організації фінансового обліку суб'єктів господарювання в Україні	**23**
Кватирко О.М. Інституціональні засади підвищення конкурентоспроможності лісового сектору регіону в умовах децентралізаційних процесів	**25**
Корольчук Л.В. Наслідки міграційної кризи для країн Європи	**27**
Кузьмак О.І. Побудова системи економічного контролю в товаристві	**29**
Кулинич М.Б., Сафарова А.Т., Писаренко Т.М. Проблеми удосконалення методології бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки	**31**
Московчук А.Т. Факторний аналіз в управлінні витратами на оплату праці	**33**

Мочеброда О.А. Економічний розвиток територіальних громад	**35**
Нужна О.А., Пиріг С.О. Організація індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти	**38**
Олексієвець О.М. Диверсифікація діяльності постійних лісокористувачів в контексті соціально-економічного піднесення Полісся	**40**
Патарідзе-Вишинська М.В. Ризики та загрози фінансовій безпеці суб'єктів аграрного бізнесу	**42**
Petrova D.D. Approaches to Using Accounting Information in the Analysis of Import Transactions of Bulgarian Enterprises	**44**
Писаренко Т.М. Зміни бухгалтерського балансу в умовах реформування облікової системи України	**47**
Риковська Л.О. Особливості наукових досліджень в обліку	**49**
Садовська І.Б., Нагірська К.Є. Бюджетування, облік і аудит в управлінні грантовими проєктами	**52**
Сидоренко Р.В. Напрями вдосокналення звітності неприбуткових організацій	**55**
Стефанович Н.Я., Торопенко А.Ю. Елементи амортизаційної політики підприємства	**58**
Талах В.І. Використання показника ebitda для оцінки ефективності діяльності підприємства	**62**
Талах Т.А. Моделювання ймовірності банкрутства підприємства	**65**
Ткачук І.М. Основні аспекти валютного контролю	**68**
Тлучкевич Н.В. Управлінські орієнтири собівартості продукції в аграрному менеджменті	**70**

Цимбалюк І.О. Інклюзивне зростання як новітня модель регіонального розвитку	**72**
Цимбалюк С.М. Регіональні і глобальні особливості сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери	**75**
Чудовець В.В. Значення фінансового обліку в управлінні підприємством	**79**
Яцко М.В. Особливості діяльності підприємств вде: розширення спектру надання послуг	**81**

УДК 658.657

Бабіч І.І., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Одним із важливих чинників стабільного фінансового середовища для функціонування підприємств за сучасних умов є забезпечення податкової безпеки суб'єктів господарювання, особливо у стратегічному секторі економіки – сфері АПК. Через нестабільність сучасних ринкових умов господарювання виникає необхідність в комплексній превентивній оцінці ризиків та загроз, пов'язаних з податковою безпекою як з однією із базисних складових фінансової безпеки підприємств аграрного сектору.

Фінансова безпека суб'єктів господарювання є основним фактором їх ефективного розвитку, а також безпечного функціонування держави в цілому. Особливої уваги при забезпеченні фінансової безпеки суб'єктів господарювання потребує управління внутрішніми та зовнішніми ризиками у розрізі її функціональних складових. Важливого значення серед останніх у сучасних умовах невизначеності та складності взаємодії держави і бізнесу набуває забезпечення податкової безпеки.

Вирішення зазначених проблемних питань визначає необхідність постійного розвитку і вдосконалення як теоретичних положень, так і розробки практичних засад забезпечення податкової суб'єктів аграрного підприємництва як фактору формування фінансово безпечного середовища їх функціонування.

Фінансова безпека аграрного сектору – це комплексне поняття, що включає у себе безпеку кожної з її функціональних складових (бюджетної (у т. ч. податкової), валютної, банківської, грошово-кредитної, інвестиційної, інформаційної, фондової, страхової) з врахуванням специфічних ризиків сільськогосподарської діяльності (сезонності, кліматичних змін, природних катаклізмів, біологічних факторів, тривалості операційного циклу, недостатності кадрового забезпечення, різноманітність організаційно-правових форм господарювання тощо).

Забезпечення безпеки за окремим її елементом не є самодостатнім і потребує комплексної оцінки та напрацювання власного інструментарію для запобігання ризикам та загрозам.

Одним із надважливих та складних напрямків діяльності підприємств щодо формування власного фінансово безпечного середовища є бюджетна (у т. ч її основна складова - податкова безпека), яка має дуалістичну природу свого формування: з однієї сторони як «нав'язана» державою система, що переслідує мету наповнення бюджету через застосування фіскальних важелів та перерозподілу ВВП через механізм оподаткування, з іншої – як набір власних методів та варіативних способів її досягнення суб'єктом господарювання в межах, запропонованих державними фіскальними правилами.

Основу податкової безпеки підприємства складає своєчасна оцінка та контроль податкових ризиків і податкового навантаження шляхом використання спеціальних методів та інструментів з визначення ступеня їх впливу на фінансову безпеку й економічну ефективність діяльності підприємства.

Наслідки податкових ризиків виявляються насамперед у фінансових втратах підприємства, зменшенні величини його чистого прибутку, зниженні інвестиційної привабливості, втраті фінансової стійкості та ділової активності, і, як наслідок, втраті економічно безпечного становища.

Основними передумовами виникнення податкових ризиків можуть бути:

1. Фіскальна психологія власників суб'єкта господарювання (бажання платника мінімізувати суми податкових платежів деколи і не зовсім законними методами, низький рівень відповідального ставлення до організації процесу бухгалтерського обліку і формування показників податкової звітності тощо).

2. Податкова політика держави та діяльність податкових органів (нестабільність податкового законодавства, суперечливість нормативно-правих актів, переважно фіскальний і суб'єктивний підхід податкових органів при адмініструванні податків, і т. д.).

3. Недоліки планування і прогнозування податкових платежів суб'єктами господарювання (низький рівень забезпечення кваліфікованими кадрами у галузі, невиконання планів і бюджетів податкових платежів через ризиковість контрагентів і

непередбачуваність блокування податковими органами податкових накладних тощо).

4. Чинники нормативно-правового характеру (неоднозначність трактування і застосування методики податкових перевірок платників податків, переважне застосування внутрішніх нормативних документів органів податкової служби поруч з ігноруванням норм Податкового кодексу тощо).

5. Причини організаційно-правового характеру і галузеві особливості (різноманітність форм господарювання у сільському господарстві, багатогалузевість деяких суб'єктів господарювання в АПК, ризики втрати врожаю чи поголів'я при відсутності надійного страхового забезпечення, неврегульованість земельного законодавства тощо).

Отже, в загальному до податкових ризиків можна віднести:

- ризик неправильного нарахування і несвоєчасної сплати податків,
- ризик податкового контролю (суто фіскального і суб'єктивного підходу податкових органів при податкових перевірках),
- ризик посилення податкового навантаження, диференційований за видами господарської діяльності і податками в залежності від податкових ставок, пільг;
- ризик карного переслідування податкового характеру окремих платників податків.

Всі вони призводять до суттєвих фінансових втрат платника податків, або втрати фінансової, господарської свободи платника податків, передбаченої законодавством.

Належний рівень податкової безпеки може бути забезпечений шляхом регулювання таких її індикаторів:

- наявність кваліфікованих управлінських, облікових та інших кадрів;
- ефективність податкового менеджменту та контролю на підприємстві, дотримання податкової дисципліни;
- високий рівень податкового планування, формування раціональної стратегії податкової поведінки;
- оптимальний вибір системи оподаткування, регулювання і планування рівня податкового навантаження на підприємство;

- належний рівень організації повного і достовірного відображення в обліку фінансово-господарських операцій, своєчасний аналіз і контроль фінансової діяльності;

- доступність і стабільність податкових нормативно-правових актів;

- постійний моніторинг та усунення податкових ризиків тощо.

Оцінка дуалістичної природи податкової безпеки для підприємств АПК має спиратися на специфічних галузевих вимогах до ведення господарської діяльності, а також враховувати стандартні ризики сільськогосподарського виробництва.

УДК 657: 001.4

Гаврилюк О.О., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З ВРАХУВАННЯМ ГАЛУЗЕВОГО АСПЕКТУ

У сучасних умовах не виникає сумніву щодо необхідності адаптації бухгалтерського обліку до умов цифровізації даних. Ринок програм для автоматизації облікових процесів стрімко розвивається та пропонує для бізнесу широкі можливості комп'ютерної обробки даних з врахуванням форми власності та галузевого аспекту діяльності підприємства, установи, організації.

Однак, в процесі підготовки фахівців з бухгалтерського обліку та пізніше на практиці постає проблема вибору найбільш актуальних і повних пропозиції розробників програмного забезпечення для набуття компетенцій в процесі навчання та використання їх у роботі. Тому виникла необхідність окреслити функціональні можливості існуючих на українському ринку програмних продуктів щоб виділити найбільш адаптовані до окремих галузей та сфер економіки.

Домінуючою програмою на ринку донедавна була 1С:Підприємство Бухгалтерія 8, однак із законодавчими змінами її знято з продажу, а підтримку очікується завершити у кінці липня 2021р. Для українських розробників це можливість зайняти «нішу» за умови представлення якісного цифрового продукту. Переваги використання українських програмних продуктів очевидні і особливо

актуальні для бюджетної сфери: зниження ризиків витоку інформації та інвестиції в українську IT-сферу.

Усі програмні розробки варто розділити на дві групи:

1) забезпечення виключно потреб з ведення бухгалтерського обліку (оподаткування, звітності);

2) розширення функціоналу програми до потреб управлінського обліку (аналіз та контроль прийняття управлінських рішень).

Варто зауважити, що найбільш широкими у даному аспекті є продукти польського розробника BAS, однак максимально враховують специфіку окремих галузей українські програмні продукти Дебет Плюс та UA: Бюджет (таблиця 1).

Таблиця 1

Пропозиції розробників продуктів автоматизації бухгалтерського обліку з врахуванням галузевого аспекту

Конфігурації програм	Програмні продукти			
	BAS [1]	Дебет Плюс [2]	UA: Бюджет [3]	1С: 8
1	2	3	4	5
Комплексний облік для бюджетних установ України	ні	так	так	ні
Неприбуткові організації	так	*виділені в окремі конфігурації*	так	ні
Сільське господарство	так	так	ні	так
Громадське харчування	так	ні	ні	
Будівництво	так	ні	ні	так
Управління автотранспортом (автобізнес)	так	ні	ні	так
Торгівля	так	ні	ні	так
Конфігурація для комунальних некомерційних підприємств		так	так	ні
Медицина	так	*в конфігурації для КНП*	так	*в частині комунальних підприємств*
Виробництво і переробка		так	ні	ні
Елеватор, ХПП, млин, хлібозавод, пекарня	так	так	ні	так
Водоканал, ЖЕК, ОСББ, розрахунок квартплати	так	так	ні	так
Конфігурація для підприємств газопостачання	ні	так	ні	ні

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
Конфігурація для підприємств електроенергетики	ні	так	ні	ні
Громадське харчування	так	ні	ні	так
Bank Data Converter	так	ні	ні	так

Отже, застосування при навчанні спеціалістів з бухгалтерського обліку та практичній діяльності обліковців програмного забезпечення українських розробників має ряд переваг та перспектив, зокрема врахування вітчизняного законодавства та адаптація програм до галузевої специфіки діяльності підприємств, установ і організацій з різною формою власності.

Література

1. Business Automation Software (BAS). Програмні рішення для створення комплексних систем автоматизації бізнесу. URL: https://www.bas-soft.eu/
2. Сайт розробника програми ДебетПлюс. URL: https://debet.com.ua
3. Сайт розробника програми UA: Бюджет. URL: https://erp.ua-budget.com.ua

УДК 338.439.02

Голян В.А., д.е.н., професор
ГО «Європейський аналітичний центр»
Заставний Ю.Б., аспірант
Луцький національний технічний університет
Миклуш Т.С., к.е.н.

ПРІОРИТЕТИ ТА МЕХАНІЗМИ НАРОЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Органічне сільськогосподарське виробництво може стати для національного АПК одним з найбільш дієвих секторів як в контексті нарощення експортного потенціалу, так і в контексті структурної перебудови сільської економіки, особливо в зонах ризикового землеробства, де мають місце значні площі сільськогосподарських угідь, котрі тривалий період не використовувалися в господарському обігу. Тобто на цих угіддях роками не застосовувалися мінеральні добрива, а також різноманітні засоби захисту рослин, що є

надзвичайно сприятливою стартовою умовою розвитку як органічного землеробства, так і органічного тваринництва і кормовиробництва.

Вагомим каталізатором прискорення процесів розширеного відтворення органічного сільськогосподарського виробництва виступає децентралізація, яка сформувала інституціональні умови для того, щоб об'єднані територіальні громади отримали додаткові можливості для впровадження різноманітних методів та технологій органічного землеробства та органічного тваринництва. Однак об'єднані територіальні громади не повною мірою використовують наявний потенціал стосовно впровадження додаткових потужностей в органічний сегмент регіональних агропромислових комплексів.

Базовою умовою повноцінного розвитку органічного сегменту АПК є розвиток органічного землеробства, яке створює ресурсну основу для впровадження органічних технологій у переробних ланках органічного агропродуктового ланцюга. В теперішніх умовах спостерігається значна територіальна неоднорідність як в розрізі кількості операторів, які реалізують проекти органічного землеробства, так і в розрізі загальної площі органічних сільськогосподарських земель та сільськогосподарських земель перехідного періоду, зокрема площі сільськогосподарських земель з органічним статусом. На 31.12.2019 року найбільша кількість операторів, які реалізують проекти органічного землеробства, має місце у Вінницькій (64), Житомирській (34), Київській (83), Миколаївській (45), Одеській (40), Херсонській (54) областях.

Тобто найбільша кількість суб'єктів органічного землеробства спостерігається в регіоні (Київська область), центром котрого виступає найбільший мегаполіс країни. Наявність стабільного ринку збуту органічної сільськогосподарської продукції є вагомою конкурентною перевагою для розвитку органічного сектора сільськогосподарського виробництва. Також в «столичному» регіоні має місце певний рівень розвитку матеріально-технічної бази та інфраструктурного забезпечення первинної переробки органічної сільськогосподарської продукції, що сприяє диверсифікації виробничої програми сертифікованих органічних господарств і створює передумови для розвитку органічного тваринництва.

Порівняно велика кількість операторів органічного землеробства спостерігається у Вінницькій області, яка характеризується одними з найбільш привабливих природно-ресурсних передумов для розвитку

високопродуктивного сільськогосподарського виробництва в цілому. Також в цьому регіоні високим рівнем розвитку характеризується індустрія переробно-харчових виробництв, що формує фінансові умови для додаткового інвестування проектів налагодження виробництва органічної сільськогосподарської продукції. Порівняно велика кількість органічних сільськогосподарських виробництв в областях Українського Причорномор'я зумовлена наявністю значних площ зрошуваних сільськогосподарських угідь, які тривалий період не використовувалися у продуктивному сільськогосподарському обороті, а це найкращий полігон для застосування методів та технологій органічного землеробства.

Значний детермінуючий вплив на створення органічних сільськогосподарських виробництв в цьому регіоні також здійснює наявність великого мегаполіса м. Одеса, а також традиційна спеціалізація регіону – овочівництво. Порівняно високий рівень розвитку органічного землеробства спостерігається у Житомирській області, де розвиток органічного сектора сільськогосподарського виробництва набув значного розмаху у зв'язку з поєднанням потенціалу закладів вищої освіти та суб'єктів аграрного підприємництва. У даному регіоні мають місце великі площі осушених сільськогосподарських угідь, які внаслідок руйнації внутрішньогосподарських мереж гідротехнічних споруд, були виведені з продуктивного відтворення і там не застосовувалися засоби захисту рослин від хвороб та шкідників, а також надмірні обсяги мінеральних добрив. Зрушити з місця вирішення проблеми нарощення потенціалу органічного сільськогосподарського виробництва можна на основі інституціоналізації механізмів, які дадуть можливість покращити бюджетно-податкове та фінансово-кредитне забезпечення виробництва органічної продукції та застосування ґрунтозахисних технологій. Ключове місце в системі такого роду механізмів має належати стимулюючим важелям та інструментам компенсуючого та відшкодувального спрямування. В останні роки держава вже часткового сформувала інституціональне підґрунтя для застосування такого роду стимулів стосовно активізації аграрного органічного бізнесу [1].

Для прискорення процесів активізації аграрного бізнесу в частині розвитку органічного землеробства та органічного тваринництва на загальнонаціональному, регіональному та місцевому

рівнях варто застосовувати комплекс стимулів для того, щоб сільськогосподарські підприємства, фермерські та особисті селянські господарства були зацікавлені впроваджувати технології вирощування органічної рослинницької та тваринницької продукції. Такі стимули мають застосовуватися для того, щоб компенсовувати втрати сільськогосподарським товаровиробникам внаслідок запровадження ними органічних технологій, що призводить до зниження врожайності і відповідно зменшення обсягів валового виробництва. Особливо важливо сформувати пакет таких стимулів на рівні об'єднаних територіальних громад, які нещодавно отримали у власність сільськогосподарські землі державної власності поза межами населених пунктів, що розширює ареал розвитку органічного сільськогосподарського виробництва.

Література

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. №300 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів». [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF#Text/

УДК 004.9

Голячук Н.В., к.е.н., доцент
Голячук С.Є. к.с.-г.н., доцент
Луцький національний технічний університет

«ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА» У ВИЗНАЧЕННЯХ НАУКОВЦІВ ТА ПРАКТИКІВ

«Розвиток інформатизації насамперед пов'язаний із впровадженням цифрових комунікаційних технологій і платформ, для яких Інтернет і мобільні пристрої є основою. Сектори економіки, засновані на інформаційних і комунікативних технологіях, отримали назву «цифрова економіка» - зазначається у доповіді «Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти» [1].

Тому перш за все розглянемо сутність поняття «цифрова економіка» у визначеннях світових та українських науковців.

«Цифрова економіка (Digital economy) – це економіка, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях. Цифрову економіку

іноді називають інтернет-економікою, новою економікою або веб-економікою. Все частіше «цифрова економіка» переплітається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування складнішим. Під цифровою економікою розуміють виробництво, продажі та постачання продуктів через комп'ютерні мережі» - визначення розміщене на сайті Вікіпедія – вільна енциклопедія [2].

«Концепцію цифрової економіки стисло сформулював у метафорі «перехід від обробки атомів до обробки бітів» американський програміст Ніколас Негропонте – засновник медіа-лабораторії Массачусетського технологічного інституту, фундатор асоціації «One Laptop per Child» – цитата з Вікіпедії [2].

Науковці Диба М. І. та Гернего Ю.О. дослідили, що «…в основі діджиталізації – інформація, а саме оцифрування значних обсягів знань і даних, що зумовлює якісні зміни в поведінці суб'єктів господарювання. Тобто відбувається інтеграція реальних господарських відносин у віртуальний простір» [3].

В роботі Мудла Д.В. зазначено, що «Термін «цифрова економіка» в 1995 році застосував канадський вчений Дон Тапскотт (його праця оприлюднена у 1997 році), стверджуючи, що цифрова економіка формується на застосуванні цифрових технологій. Серед найважливіших наслідків цифровізації економіки Дон Тапскотт, звертаючись до теорії фірми Рональда Коуза, називає можливість радикального зниження трансакційних витрат, перш за все, видатків на пошук інформації та укладання договорів, і як наслідок появи нових форм бізнесу, без посередників, з прямою взаємодією споживачів і постачальників, переміщенням бізнесу з традиційних форм в інтернет простір» [4].

У «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 - 2020 роки» зазначається, що: «у класичному розумінні поняття «цифрова економіка» означає діяльність, в якій основними засобами (факторами) виробництва є цифрові (електронні, віртуальні) дані як числові, так і текстові. Цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, стрімкий розвиток та поширення яких вже сьогодні впливають на традиційну (фізично-аналогову) економіку, трансформуючи її від такої, що споживає ресурси, до економіки, що створює ресурси. Саме дані є ключовим ресурсом цифрової економіки, вони генеруються та

забезпечують електронно-комунікаційну взаємодію завдяки функціонуванню електронно-цифрових пристроїв, засобів та систем» [5].

Опитування провідних ІТ-спеціалістів провів Ліскович М. За його інформацією існують такі думки: «Михайлов В. – технічний директор IT-Enterprise, каже, що сьогодні цифрова економіка – це штучний інтелект, роботизація, електронні гроші, промислова біологія, обробка великих масивів даних, безпілотний транспорт… Пивоваров Ю. – директор Асоціації «Інноваційний розвиток України» дає таке визначення: «Цифрова економіка - це будь-яка діяльність, пов'язана з інформаційними технологіями». Дещо інакше визначення терміну дає Щербатенко О. – партнер із розвитку бізнесу SmartTender.biz. За його словами, цифрова економіка – це економіка віртуальних світів» [6].

«Цифрова економіка – це економіка, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях та інформаційно-комунікативних технологіях (ІКТ), але, на відміну від інформатизації, цифрова трансформація не обмежується впровадженням інформаційних технологій, а докорінно перетворює сфери і бізнес-процеси на базі Інтернету та нових цифрових технологій» - такий висновок зробила Пищуліна О. [1].

Провівши аналіз дефініцій «цифрова економіка» колектив авторів Тимошенко З.І., Кургузенкова Л.А., Касьяненко Д.І., на підставі опрацьованого матеріалу зарубіжних та українських науковців, запропонували наступне визначення: «цифрова економіка – це система економічних відносин, заснованих на використанні цифрових інформаційно-комунікаційних технологій (ЦІКТ), де під ЦІКТ розуміються технології збору, збереження, обробки, пошуку, передачі і представлення даних в електронному вигляді» [7, с.24]

«Цифрова економіка – за визначенням Демчишак Н.Б. та Радик В.В. – це новий тип економічної системи, для якого характерне широке використання цифрових технологій на основі інновацій та їх імплементації у всі види економічної діяльності та сфери життєдіяльності суспільства. Тобто, для визнання економіки цифровою значимий не лише розвиток цифрових технологій та інновацій, а і їх впровадження й реальне використання у різних галузях і секторах національної економіки, що особливо важливо для України» [8, с.189]

Погоджуємось з думкою Онищенко Ю.І., який резюмував, що: «У період 1995–2001 рр. становлення наукової думки щодо сутності поняття «цифрова економіка» зводилося до ототожнення цифрової економіки з поняттям електронної комерції. 2010–2016 рр. – період, який можна охарактеризувати як післякризовий, протягом якого уряди розвинутих країн шукають найбільш ефективні шляхи подолання світової фінансової кризи, поняття «цифрова економіка» зазнає значного поширення саме на законодавчому рівні. Саме у цей період «цифрову економіку» пропонується розглядати як економіку, засновану на цифрових технологіях. І вже починаючи з 2016 року проводяться фундаментальні теоретичні дослідження щодо сутності поняття «цифрова економіка» та формуються основні концепції щодо стимулювання її розвитку у національних економіках. При цьому можна виділити два основні підходи до цієї дефініції: – перший підхід – цифрова економіка визначається як новий тип економіки, що приведе до трансформації всіх сфер економіки та самої економічної діяльності через застосування цифрових технологій обробки, зберігання та передачі інформації; – другий підхід – цифрова економіка – це об'єднання декількох технологій загального призначення і спектру економічно-соціальних заходів, що здійснюються людьми через Інтернет» [9, с.10-11].

Опрацювавши достатню кількість публікацій науковців та практиків, запропонуємо власне визначення: цифрова економіка – це економічна система, складовими якої є інформаційні системи, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, завдяки взаємодії яких відбувається інтеграція реальних господарських процесів (постачання, виробництво, збут) у віртуальний простір.

Таким чином, єдиного визначення поняття «цифрова економіка» не існує, а різні автори інтерпретують дане поняття залежно від мети конкретного дослідження.

Література

1. Пищуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Центр Разумкова. Видавництво «Заповіт». 2020. 267с. https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf (дата звернення 28.04.2021)

2. Цифрова економіка. https://uk.wikipedia.org/wiki/ Цифрова_економіка (дата звернення 28.04.2021)

3. Диба М. І., Гернего Ю.О. Діджиталізація економіки: світовий досвід та можливості розвитку в Україні. *Фінанси України.* №7. 2018. С.50-63.

4. Мудла Д.В. Антимонопольне регулювання технологій BIG DATA в умовах цифрової економіки. *Інвестиції: практика та досвід.* № 23. 2018. С.94-100.

5. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 - 2020 роки. Розпорядження Кабінет Міністрів України, від 17.01.2018 № 67-р. Чинна редакція 09.09.2020 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/kr180067?an=24&scop=2373&fcop=3024 (дата звернення 28.04.2021).

6. Ліскович М. Україна переходить на «цифрову економіку». Що це означає. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2385945-ukraina-perehodit-na-cifrovu-ekonomiku-so-ce-oznacae.html (дата звернення 28.04.2021)

7. Тимошенко З.І., Кургузенкова Л.А., Касьяненко Д.І. Цифрова економіка: теоретичний та практичний аспекти формування та розвитку. *Економіка та управління.* № 3. 2019. С. 20-27.

8. Демчишак Н.Б., Радик В.В. Розвиток цифрової інфраструктури та блокчейн-технологій в Україні. *Інноваційна економіка.* № 3-4. 2020. С. 188-194. https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.3-4.27 (дата звернення 28.04.2021)

9. Онищенко Ю.І. Еволюція теоретичних підходів до визначення сутності дефініції «цифрова економіка». *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор».* Випуск 6 (49). 2018. С. 9-13.

УДК 657

Духневич О.В.,
Львівський регіональний інститут
державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України

ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Беручи до уваги довгий шлях, який йде Україна на шляху до впровадження ДВФК , в тому числі враховуючи подані законопроекти, що не підтримані Верховною Радою, концепції розвитку на періоди років, та нарешті наявну не велику нормативну базу, а також кваліфіковану і достатньо детальну методологічну підтримку, можемо говорити, що процес як впровадження ДВФК так і нормативно-правового забезпечення є динамічним. Але чи ефективна така динаміка? Постановою Кабінету міністрів від 11 грудня 2019 року № 1025 «Про утворення Офісу фінансового контролю» задекларовано реформу Державної аудиторської служби та перетворення її у «Офіс фінансового контролю». Та уже 20.05.2020 року Постановою № 388

Кабінет Міністрів скасовує своє ж рішення та скасовує реформування держаудитслужби, а також ліквідовує «Офіс фінансового контролю».

Зважаючи на незавершеність та регулярну не визначеність стратегічного напрямку реформ контролюючих органів процес даних реформ можна розглядати як політичне затягування. Підтвердженням такого твердження також є зведений Міністерством фінансів черговий щорічний звіт про впровадження внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту розпорядниками бюджетних коштів «Інформація про стан функціонування внутрішнього фінансового контролю і внутрішнього аудиту у 2019 році». Таким чином ми бачимо що Міністерство Фінансів фіксує повне ігнорування певними державними органами розпорядження та засади: «На виконання пункту 10 Основних засад більшістю державних органів подано до Мінфіну звіти про стан організації та здійснення внутрішнього контролю у розрізі елементів внутрішнього контролю за 2019 рік, станом на 23.03.2020 такі звіти подали 92 органи. Водночас Мінфіном не отримано звіти від 23 державних органів (які функціонували у 2019 році), зокрема, 14 державних органів не подали звіти без пояснення відповідних причин.» [1].

Отже, відповідно постає питання, чи можемо ми говорити про достатній ефект від впровадження системи контролю, або якість нормативно правової бази для забезпечення функціонування ДВФК, якщо немає персональної відповідальності певних керівників? Очевидно, суспільство, і насамперед та його частина, яка мала б, здається, бути надвідповідальною, а саме керівники – є не підготовленими до впровадження ВК, ФВК, а також ДВФК у підконтрольних установах. Фіксоване повне ігнорування певними відомствами та навіть міністерствами говорить про те, що, вочевидь питання розуміння усіх ланок контролю керівниками усіх без виключення рівнів, потребує доосвіти.

Література

1. Інформація про стан функціонування внутрішнього фінансового контролю і внутрішнього аудиту у 2019 році. Офіційний веб сайт Міністерства Фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/funktsionuvannia_derzhavnogo_vnutrishnogo_finansovogo_kontroliu_u_2019_rotsi-2127

УДК 657

Жураковська І.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЧИСЕЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ АУДИТУ ТА СУБЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИМИ ФОРМАМИ

З 2014 року Україна впроваджує значні зміни у сфері фінансової звітності та аудиту. Якщо аналізувати весь історичний розвиток аудиту і звітності з 2000 року, то за проміжок 2012-2021 зроблено набагато більше, ніж 2000-2014. Ці зміни зумовлено Підписанням Угоди про асоціацію з ЄС. Відповідно було змінено вимоги до звітності, її оприлюднення, що передбачено Законом України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, а у 2018 році введено в дію Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII, що кардинально змінило підходи до обов'язкового аудиту фінансово звіту. Це стосується не лише підприємств, фінансова звітність яких підлягала обов'язковому аудиту, а самих суб'єктів аудиторської діяльності. По суті в Україні стали використовуватись положення Директиви 2006/43/ЄС та Регламенту 537/2014, які стосуються реформування аудиту.

«Для більшості компаній України фінансова звітність разом з обов'язковим аудиторським висновком стає надбанням громадськості, оскільки з'являється нова вимога щодо оприлюднення звітності для низки категорій підприємств. Також тепер разом з фінансовою звітністю більшість компаній повинна буде надавати звіт про управління, який відображає стан і перспективи розвитку підприємства і розкриває основні ризики та фактори невизначеності щодо його діяльності» [1].

Однак вже через три роки після змін ми можемо зробити певні узагальнення:

По-перше, вартість аудиторських послуг стала адекватною затратам праці. Якщо раніше багато фірм демпінгували, що дуже впливало на якість, то після нововведень 2018-2020 років проводити обов'язковий аудит можуть тільки фірми, які забезпечать якість робіт:

мають штатних аудиторів, кошти на страхування, проводять контроль якості і т.д. По суті більшість малих аудиторських фірм, які і проводили демпінг, щоб конкурувати з великими фірмами, втратили право проводити обов'язковий аудит

По-друге, ринок аудиту стає все більш монополізованим і професійним. Аудиторські фірми, які проводять обов'язковий аудит, втратили право надавати послуги з ведення обліку на цих фірмах, надання інших суміжних послуг, що дійсно забезпечує дотримання принципів незалежності і об'єктивності (табл. 1).

По-третє, через значні затрати на складання звітності та аудит (складання звітності за МСФЗ для більшості підприємств що підлягають обов'язковому аудит у було запроваджено ще з 2014 року) кількість публічні акціонерні товариств значно скоротилась. По суті це оптимізувало їх управління (табл. 1). Більшість публічних акціонерних товариств – це старі підприємства, частина акціонерів яких ніколи не отримували дивіденди, так як підприємства просто «тримали на плаву» для використання майна.

Таблиця 1

Динаміка підприємств та суб'єктів аудиторської діяльності

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
акціонерне товариство, шт	23110	15571	15206	14710	14310	13902	13748
з них	1,74	1,39	1,28	1,19	1,10	1,03	0,99
ПАТ, шт.		4149	3122	2186	1727	1418	1280
% ПАТ до загальної кількості підприємств		0,37	0,26	0,18	0,13	0,10	0,09
ПрАТ, шт		3486	4348	5076	5304	5352	5370
% ПрАТдо загальної кількості підприємств		0,31	0,37	0,41	0,41	0,40	0,38
ТзОВ	519607	488205	532401	576554	632231	674437	707403
% ТзОВ до загальної кількості підприємств	39,03	43,54	44,93	46,68	48,69	49,94	50,69
Кількість суб'єктів аудиторської діяльності [5]	1488	1326	1107	1008	959		

*За даними Державної служби статистики України

На сьогодні «підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які

здійснюють діяльність у видобувних галузях, зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським висновком на своїй веб-сторінці (у повному обсязі) та в інший спосіб у випадках, визначених законодавством.

Рис. 1 – Динаміка % ПрАТ та ПАТ у загальній кількості підприємств [6]

Є певні ще суперечності і подальші зловживання щодо аудиту. Зокрема демпінгують при проведення аудиту звіту керівництва, складання якого передбачено статтею 40^{-1} Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3480-IV. «Емітент зобов'язаний залучити аудитора (аудиторську фірму), який повинен висловити свою думку щодо інформації.., а також перевірити інформацію... Така інформація включається до складу звіту про корпоративне управління емітента» [5]

Література

1. Аудит по-новому: що чекає бізнес. URL: https://uteka.ua/ua/publication/news-14-novosti-zakonodatelstva-1-audit-po-novomu-chto-zhdet-biznes

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14?find=1&text=%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82+%D0%BF%D1%80%D0%BE+%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F#Text

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text

4. Про цінні папери та фондовий ринок. Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text

5. Жукова Т.А., Ганус І.С., Плікус І.Й. Аналіз ринку аудиторських послуг в Україні. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. № 2. 2019. С. 63-68.

6. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoy/ukr/EDRPU_2020/ks_opfg/ks_opfg_0220.html

УДК 657

Зеленко С.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Процес організації бухгалтерського обліку є «унікальним» для кожного підприємства. У практичній площині неможливо знайти кілька підприємств з ідентично організованою системою бухгалтерського обліку. Це пов'язано з тим, що менеджмент підприємств встановлює різні інформаційні запити, головні бухгалтери користуються власним професійним судженням при виборі альтернативних методів оцінки об'єктів обліку, створенні структури бухгалтерії. Також, до факторів впливу відносять структурованість бізнесу, складність бізнес-процесів, чисельність працівників, організаційно-правову форму діяльності, кваліфікацію управлінського персоналу тощо.

Сучасні тенденції розвитку підприємництва в Україні свідчать про постійний ріст попиту на кваліфікованих бухгалтерів. З аналізу ринку праці – пропозицій роботодавців з пошуку бухгалтерів та / або головних бухгалтерів, можемо поділити запити на три умовні категорії:

- «бухгалтер-консультант» - зазвичай запит надходить від підприємців «єдиноподатників», невеликих підприємств-юридичних осіб. Це схема ведення бухгалтерського обліку відома як «бухгалтер на аутсорсинг». При такій схемі бухгалтер віддалено веде податковий облік та в необхідних межах фінансовий облік. Відповідальність за

допущення помилок або неналежне виконання своїх обов'язків обмежене підписаним договором (відповідальність – мінімальна, а іноді обмежена ризиком втрати репутації бухгалтера-аутсорсера). Цей підхід можна вважати захистом підприємця від труднощів, які виникають у взаємодії з контролюючими органами влади, а також виведення з уваги підприємця бухгалтерської рутини та концентрація його уваги на господарських та життєво необхідних процесах для свого бізнесу.

- «бухгалтер в штаті» - такий підхід використовують представники мікропідприємництва та малі підприємства, підприємці на 3 або 4 групах спрощеної системи оподаткування. Основним завданням такого підходу є контроль за збереженням майна власників. У штаті бухгалтерії таких суб'єктів перебуває від 1 до 5 бухгалтерів. Їх робота організовується, регламентується внутрішніми документами. Повноцінно ведеться податковий та фінансовий облік. Управлінський облік, зазвичай не має системності, він обмежений ситуативними інформаційними запитами системи управління. Відповідальність бухгалтерів регламентована трудовим законодавством, з матеріально-відповідальними особами та головним бухгалтером підписуються договори про повну матеріальну відповідальність.

- «бухгалтерський облік як інструмент стратегії підприємства» - характерний середнім та великим підприємствам з чіткою структурою бізнесу та бізнес-процесів. Бухгалтерський облік таких підприємств перебуває у процесі постійного удосконалення, активно використовується в процесі податкового планування та оптимізації податкових платежів, фінансовий облік використовується для прогнозування показників діяльності, контролю досягнення тактичних та стратегічних завдань підприємства, управлінський облік регламентований на високому рівні, ведеться систематично та методично, інформація конфіденційна, а права користувачів такої інформації обмежені рівнем доступу.

УДК 658.012.45

Кватирко О.М.
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІСОВОГО СЕКТОРУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Однією з прикметних рис поглиблення інституціональних трансформацій в національній економіці є децентралізація, яка передбачає перенесення левової частки повноважень на рівень місцевого самоврядування та завершення процесу створення об'єднаних територіальних громад. Децентралізація опосередковано торкається і перспектив розвитку лісового сектору конкретного регіону, оскільки лісові підприємства для адміністративних районів, особливо багатолісних, відграють вагоме значення як в частині забезпечення критичного рівня зайнятості, так і в частині наповнення місцевих бюджетів.

Значною мірою значимість впливу лісового сектору на темпи соціально-економічного піднесення регіону пов'язується з рівнем конкурентоспроможності державних та комунальних лісових підприємств. Водночас конкурентоспроможність лісового сектору визначається комплексом природно-ресурсних (породно-вікова структура лісового фонду, рівень лісистості території), виробничо-технічних (рівень спрацювання активної частини основного капіталу, рівень впровадження продуктових та процесних інноваційних процесів), фінансових (доступність реальних та портфельних інвестицій, своєчасність поповнення оборотних коштів), інституціональних (наявна система управління лісовим господарством, особливості формування управлінської вертикалі управління лісовими підприємствами на регіональному рівні) чинників. В останні роки особливої вагомості набувають саме інституціональні чинники підвищення конкурентоспроможності лісового сектору регіону. Тому при виборі пріоритетів формування інституціональних засад підвищення рівня конкурентоспроможності лісового сектору регіону необхідно враховувати всю гаму інституціональних трансформацій, які відбуваються в національній економіці в цілому та в лісовому

секторі зокрема. Інституціональні трансформації охоплюють: відносини між суб'єктами господарювання лісового господарства та лісопереробки, відносини між суб'єктами господарювання та кінцевими споживачами продукції лісового сектору, відносини щодо зміни права власності на лісові ресурси та майно суб'єктів господарювання, відносини між суб'єктами господарювання та ринковими інститутами, відносини між суб'єктами господарювання та органами державної влади і місцевого самоврядування [1, с. 27]. В умовах децентралізації саме відносини з органами місцевого самоврядування мають вагоме значення як для підвищення рівня конкурентоспроможності лісового сектору регіону, так і для зростання дієвості впливу господарського освоєння лісоресурсного потенціалу на соціально-економічний розвиток територіальних громад.

Тобто потрібні нові інституціональні форми взаємодії рад об'єднаних територіальних громад та лісових підприємств в напрямі: 1) розширення територіального базису нарощення лісоресурсного потенціалу; 2) формування регіональних та місцевих ринків біологічного палива; 3) облаштування об'єктів соціальної інфраструктури; 4) створення умов для розвитку рекреаційного лісокористування, зокрема розвитку зеленого туризму; 5) розбудови інфраструктури заготівлі та первинної переробки недеревної сировини.

Однією з перспективних форм взаємодії лісових підприємств та органів місцевого самоврядування виступають кластерні формування – нестатутні організаційні форми взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання і фінансово-кредитних установ. Кластерні форми взаємодії органів місцевого самоврядування та лісових підприємств створюють необхідне інституціональне підґрунтя для того, щоб максимальною мірою використати переваги децентралізації для підвищення рівня конкурентоспроможності лісового сектору регіону і водночас зростання соціальної та бюджетної ефективності господарського освоєння наявних лісоресурсних та лісогосподарських активів. Для багатолісних районів – це запорука господарської самодостатності територіальних громад та ефективний механізм структурної перебудови сільської економіки.

Література

1. Шубалий О.М. Трансформаційні процеси у лісовому секторі: інституціональні передумови та механізми реалізації: монографія. Луцьк. Терен, 2015. 456 с.

УДК339.97

Корольчук Л.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

НАСЛІДКИ МІГРАЦІЙНОЇ КРИЗИ ДЛЯ КРАЇН ЄВРОПИ

Звіти європейських інституцій, а також огляд економічної літератури та періодичних видань з даної проблематики, дозволяють розділити наслідки міграційної кризи для країн Європи на дві групи: негативні та позитивні. До негативних наслідків відносимо наступні:

1) Загроза безпеці країн-членів ЄС. На думку А. Потирави нелегальна міграція до ЄС чинить вплив на економічну, соціально-культурну та військову безпеку Союзу: «У першому вимірі, масштаби проблеми приводить до необхідності приймати і піклуватися про зростаючу групу осіб, що прибувають, а це, у свою чергу, може вплинути на сприйняття іммігрантів як чужинців, що конкурують з місцевими мешканцями за соціальну допомогу, робочі місця та породжують і посилюють почуття соціальної несправедливості. З точки зору соціокультурного виміру, новоприбулі іммігранти викликають неспокій у суспільстві через культурні та релігійні відмінності, що призводить до появи напруженості у відносинах між іммігрантами та місцевими громадами. З огляду на військово-політичні аспекти безпеки, криза може спричинити руйнівні наслідки для безпеки декількома способами. З одного боку, надання притулку громадянам держави походження, частина яких отримує захист у вигляді статусу біженця або чогось подібного, часто сприймається країною походження іммігрантів як недружній акт. Надання захисту своїм громадянам країна походження також має право трактувати як негативну оцінку внутрішньої ситуації в середині цієї країні (адже отримати захист може лише особа, що піддається переслідуванням на Батьківщині). З іншого боку, серед новоприбулих також можуть бути особи, які належать до терористичних груп і/або становлять загрозу для безпеки країни прийому»[1].

2) Навантаження на економіку ЄС. Міграційна політика ЄС та заходи щодо посилення контрольної функції кордонів, а також співпраця з третіми країнами та надання притулку біженцям – це все становить собою чималий економічний тягар для платників податків країн Європи, викликаючи хвилі незадоволення серед них, а також серед деяких країн-членів ЄС, які не вбачають резону у витраті коштів зі свого бюджету на потреби мігрантів.

3) Розгортання міграційних конфліктів, як зазначає С. Швець: «це складова міграційного процесу, що відбувається в межах однієї держави, але між представниками різних етнічних груп на фоні зіткнення протилежних соціально-політичних інтересів та поглядів приймаючого населення та міграційних груп, дії яких спрямовані на досягнення несумісних цілей або таких, що взаємовиключають одна одну»[2]. Через високий рівень злочинності серед мігрантів виникає гостре незадоволення місцевого населення приймаючих країн щодо перебування серед них представників інших національностей.

Крім того, існують прихильники масової міграції до ЄС, трактуючи її як позитивне явище для розвитку Союзу. Так, до позитивних наслідків міграції до країн Європи відносимо наступні:

1) Сприяння у вирішенні проблеми старіння нації в Європі. Як відомо, екологізація економіки та підвищення рівня життя європейців значно загострило вже давно актуальну для Європи проблему старіння нації, в контексті якої, мігранти можуть розглядатися як вливання молодого прошарку населення у європейське суспільство, яке готове працювати і давати потомство, що може вирішити ряд супутніх зі старінням нації проблем, таких як переважання людей похилого віку над економічно активним населенням і, відповідно, зменшення платників податків, зміни у структурі споживання товарів і послуг, дисбаланс на ринку праці.

2) Розвиток ринку праці. Європа вже давно відчуває незадоволений попит на широкий перелік спеціалістів і робітників низько кваліфікованої праці зокрема, який виник як наслідок підвищення рівня життя європейців та загострення проблеми старіння нації, в результаті чого з’явився дефіцит на працівників, які б обслуговували людей похилого віку та виконували іншу низькооплачувану за європейськими мірками роботу. Саме мігранти здатні заповнити цю нішу на ринку праці Європи за умови їх ефективної інтеграції у нове для них суспільство.

Література

1. Potyrała A. Pozamilitarne aspekty bezpieczeństwa międzynarodowego – kryzys migracyjny 2015-2016. *Przegląd strategiczny*. 2016. Nr 9. P. 295-313.
2. Shvets S. (2016). Migration policy as a tool of prevention migration conflict. *Studium Europy Środkowo Wschodniej.* Nr 6, Grudzen. P. 215-223.

УДК 336.02

Кузьмак О.І., д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

ПОБУДОВА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ В ТОВАРИСТВІ

Успішна діяльність суб'єкта господарювання в сучасних умовах можлива лише за умови існування ефективної системи економічного контролю господарських процесів, обліку, звітності та оподаткування. Контрольні процедури покликані не лише виявити, а перш за все попередити негативні явища в роботі підприємства та виробити заходи щодо їх усунення в майбутньому.

Для побудови системи контролю на підприємстві важлива класифікація його видів за суб'єктами здійснення. За цією ознакою виділяють такі види контролю, як: державний, муніципальний, громадський, контроль власника, незалежний [4, с.471].

Зміна законодавчого забезпечення створення та діяльності товариств, а також економічних умов їх господарювання, перш за все вимагають розробки дієвої системи контролю саме з боку власника, тобто корпоративного контролю. Під таким видом контролем розуміють «не лише нагляд за діяльністю керівництва інтегрованого акціонерного товариства, а ще й як цілісна система додержання інтересів максимального широкого переліку зацікавлених сторін [3, с. 40].

Відповідно до п. 8 ст. 30 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] в товаристві «визначення форм контролю та нагляду за діяльністю виконавчого органу товариства» здійснюють загальні збори учасників. Реалізацію обрани форм контролю здійснює виконавчий орган товариства, оскільки до його компетенції належить «вирішення всіх питань, пов'язаних з управлінням поточною діяльністю товариства, крім

питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів учасників та наглядової ради товариства (у разі утворення)» [2].

Варто відмітити, що у Законі відсутня вимога щодо обов'язкового створення ревізійної комісії та періодичності її проведення, однак існує можливість відповідно до ст. 41 на вимогу учасника чи учасників, яким сукупно належить 10 і більше відсотків статутного капіталу товариства, провести аудит фінансової звітності товариства із залученням аудитора(аудиторської фірми), не пов'язаного (не пов'язаної) майновими інтересами з товариством, посадовими особами товариства чи з його учасниками.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства» до виключної компетенції загальних зборів серед іншого належать компетенції, які визначають контроль за діяльністю товариства:

- затвердження положень про ревізійну комісію (ревізора) товариства, а також внесення змін до них;
- розгляд звіту виконавчого органу та затвердження заходів за результатами його розгляду;
- розгляд висновків зовнішнього аудиту та затвердження заходів за результатами його розгляду;
- затвердження звіту та висновків ревізійної комісії (ревізора);
- прийняття рішення за наслідками розгляду звіту ревізійної комісії (ревізора);
- обрання аудитора (аудиторської фірми) публічного акціонерного товариства для проведення аудиторської перевірки за результатами поточного та/або минулого (минулих) року (років).

Відповідно до ст. 73 Закону про акціонерні товариства [1] для проведення перевірки фінансово-господарської діяльності приватного акціонерного товариства загальні збори можуть обирати ревізійну комісію (ревізора), яка проводить перевірку фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства за результатами фінансового року, якщо інше не передбачено статутом товариства.

Таким чином, відповідно до чинного законодавства необхідність створення окремого контрольного органу – ревізійної комісії (ревізора), передбачено лише для акціонерних товариств. Вважаємо, це позитивною практикою, оскільки кінцеве рішення стосовно форм контролю в товариствах з обмеженою та додатковою відповідальністю приймають власники в особі загальних зорів учасників. Це дозволяє товариствам, в яких відсутній акціонерний капітал, самостійно

визначити форми контролю, побудувати його більш ефективно, уникнути формального створення ревізійної комісії з числа працівників, функціонально залежних від керівників підприємства. В підсумку це призведе до застосування ефективніших форм контролю, наприклад: впровадження посади внутрішнього аудитора чи служби аудиту, створення тимчасових робочих груп з перевірки окремих складових господарської діяльності, залучення зовнішнього незалежного контролю тощо.

Література

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року № 514-VI. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text

2. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. *Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19/print

3. Сердюков К.Г. Розроблення архітектури розподілу корпоративного контролю в інтегрованому акціонерному товаристві. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії.* Випуск 5 (11). Ч. 2. Запоріжжя, 2017. С. 35-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_5%282%29__10

4. Чудовець В.В. Теоретико-практичне обґрунтування видів економічного контролю. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси.* 2010. Вип. 7(25).Ч. 3. С. 466-472.

УДК 657.1.339.7

Кулинич М.Б., к.е.н., доцент,
Сафарова А.Т., к.е.н., доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Писаренко Т.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Одним із напрямів розвитку світової економіки є перехід до цифрових технологій, де основним ресурсом є інформація. Цей ресурс має величезну цінність і розглядається в рамках організацій у вигляді нематеріального активу. При формуванні конкретної інформації, ми накопичуємо знання про відповідний об'єкт. Ідея цифрової економіки полягає не в поданні готового продукту (товару) або послуги

споживачеві, а у виробленні інструментарію щодо створення такого продукту на підставі конкретного запиту. Споживач стає «виробником», оскільки повноцінно бере участь у процесі створення продукту, який ним же і споживається. В моделі цифрової економіки споживачем передбачається виробляти рівно стільки, скільки йому потрібно і, що важливо, рівно в той час - коли йому потрібно. Отже, при «виробництві» інформації буде споживатися тільки необхідна кількість ресурсів, витрачено мінімальний час [1].

Належним чином на новий напрям економіки повинна реагувати методологія бухгалтерського обліку. Однією з найважливіших частин системи бухгалтерського обліку виступає інформаційна складова двох підсистем - фінансового та управлінського обліку. Акцент робиться на переорієнтацію з контрольної функції обліку на інформативну, що базується на організації цифрового трансформування усіх сфер діяльності підприємства. Важливою стане розробка нових показників, способів збору та обробки як фінансової інформації, так і її інтеграції з інформацією про інші сторони бізнесу і зовнішнього середовища. Тому розвиток теорії та вдосконалення практики ведення бухгалтерського обліку метафізично пов'язано з розширенням інформаційного потенціалу існуючого економічного простору господарюючого субєкту. При цьому, IT-технології зумовлюють суттєві модифікації як в методології, так і в прикладному напряму розвитку бухгалтерського обліку.

Важливими напрямками удосконалення теорії бухгалтерського обліку та звітності в умовах цифрової економіки є виокремлення нових облікових об'єктів, в якості яких виступають інтелектуальний людський капітал, клієнтська база, інноваційні продукти, та можливостей їх облікової оцінки.

Заслуговує на увагу формування в системі бухгалтерського обліку інформації нефінансового характеру, зокрема, якість клієнтської бази, стан або реалізація соціальної відповідальності, наявність ризиків економічної безпеки, ступінь застосування енергозберігаючих технологій тощо, що теж вимагає вироблення окремого інструментарію щодо оцінки такої інформації [2].

Відбуваються сучасні розробки інформаційних технологій, таких як хмарні технології, відкриті технологічні платформи, електронні довідково-інформаційні системи, створення єдиного міжнародного формату і формування фінансової звітності в

електронному вигляді, а це в свою чергу зумовлює необхідність побудови такої національної системи бухгалтерського обліку, де інтегруються показники, що характеризують стан внутрішніх бізнес-процесів організації та зовнішнього середовища, показники інтеграції різних видів обліку [3].

Тому, для подальшого розвитку і удосконалення облікової сфери необхідна розробка єдиної облікової концепції, яка дозволить встановити єдину термінологію, єдину мету, єдині принципи і єдиний шлях руху в умовах цифрової економіки. Разом з цим особливої уваги набуває удосконалення облікового відображення віртуальних операцій, виділення сфери деталізації облікової інформації, формування облікових показників щодо оцінки ймовірності настання тієї чи іншої події, уточнення та гармонізації термінології.

Література

1. Карпова Т. П. Напрями розвитку бухгалтерського обліку в цифровій економіці. *Фінансовий сектор екноміки*. 2018. С. 52-57.

2. Рожнова О.В. Гармонизация учета, аудита и анализа в условиях цифровой экономики. *Учет. Анализ. Аудит*. 2018. 5(3). С. 16-23.

3. Кулинич М. Б., Удосконалення елементів методу бухгалтерського обліку в контексті цифрової модернізації економіки. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2020. № 4(24). С. 97-103.

УДК 657

Московчук А.Т., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ

Забезпечуючи свою діяльність усі підприємства формують витрати різні за економічним змістом та цільовим призначенням і шукають можливості для їх оптимізації шляхом створення системи управління витратами. Система управління витратами обумовлює підходи щодо збору і оброблення даних про витрати і забезпечує надання інформації для прийняття управлінських рішень саме тоді, коли вона може бути вико¬ристана найефективніше.

У дослідженнях науковців зазначається: «У системі управління витратами важливим є процес аналізу витрат у цілому та в розрізі їх

видів, цілей, періодів. Залежно від конкретних потреб менеджменту підприємства аналіз може проводитись одночасно за всіма або за декількома напрямами, охоплювати весь цикл діяльності або окремі його стадії та процеси. Основними завданнями аналізу витрат є визначення обґрунтованості витрат, оцінка впливу факторів на їх величину, виявлення резервів зниження витрат підприємства та причин перевитрат, а також визначення бази для планування витрат [2, С.96].

Витрати на оплату праці є важливою складовою витрат підприємства, а їх рівень впливає на обґрунтованість витрат господарюючих суб'єктів. Тому на підприємствах доцільно значну увагу приділяти їх аналізу. Варто зазначити, що мета аналізу витрат на оплату праці полягає в оцінці досягнутих результатів оптимізації цих витрат і, як наслідок, оптимізації витрат підприємства в цілому, а також в інформаційному забезпеченні прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Одним із етапів методики аналізу витрат на оплату праці є факторний аналіз. Його проводять з метою виявлення впливу окремих чинників на результуючий показник.

На нашу думку доцільно розглядати вплив на фонд оплати праці факторів першого порядку, таких як чисельність працівників і середня заробітна плата та факторів другого порядку, таких як основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Вплив зазначених факторів на величину фонду оплати праці можна визначити на основі детермінованої факторної моделі. «Детерміноване моделювання факторних систем – це простий і ефективний засіб формалізації зв'язку економічних показників, який служить основою для кількісної оцінки впливу окремих факторів на динаміку узагальнюючого показника» [1, с. 140].

Для проведення факторного аналізу можна використати відому залежність:

ФОП = ЗПс * Чп ,

де ФОП – фонд оплати праці працівників,

ЗПс – середня заробітна плата працівника,

Чп – чисельність працівників.

Оскільки математична модель є мультиплікативною, то для визначення міри впливу факторів першого порядку на результуючий

показник можна використати будь який із способів факторного аналізу, наприклад спосіб абсолютних різниць.

Для визначення міри впливу факторів другого порядку на результуючий показник використаємо наступну залежність:

ЗПс = ЗПо + ЗПд + ІЗКВ ,

де ЗПо – основна заробітна плата ;

ЗПд – додаткова заробітна плата;

ІЗКВ – інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Вплив факторів у запропонованій адитивній моделі доцільно визначати способом пропорційного ділення .

Отже, проведений факторний аналіз дозволить виявити причини і міру впливу факторів на динаміку витрат на оплату праці та розробити заходи, запровадження яких забезпечать адекватність виплат. Обґрунтованість витрат на оплату праці працівників є одним із шляхів оптимізації витрат підприємства.

Література

1. Московчук А.Т., Ліщук В.І. Факторний аналіз в системі управління витратами підприємств. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси».* Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2017. Випуск 14 (53). С. 137-144.

2. Московчук А.Т., Писаренко Т.М. Використання аналітичної оцінки для оптимізації витрат і собівартості продукції. *Механізми забезпечення ефективної діяльності підприємств: контрольно-аналітичний аспект:* монографія. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. С. 94-113.

УДК 332.1

Мочеброда О.А., старший судовий експерт сектору
економічних досліджень
Волинський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В Україні проходить реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади, що включає в себе передачу повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад. Децентралізація об’єднує низку реформ, що стосуються різних аспектів політичного та соціального життя громад. Вона спонукає змінити умови економічного розвитку, державного фінансування, а також суспільної

самоорганізації. Об'єднаним територіальним громадам передаються ряд повноважень, а саме: управління освітою, первинною медициною, земельними ресурсами, сферою житлово-комунального господарства та іншими важливими напрямками життєдіяльності, стимулюється економічна активність і міжрегіональне співробітництво громад, залучення інвестицій [1].

Реалізація економічних можливостей громад і забезпечення їхнього сталого розвитку є комплексом інтегрованих заходів, спрямованих на створення чи вдосконалення системи економічних зв'язків у поєднанні із забезпеченням соціальної стабільності.

Місцевий економічний розвиток громад – це той процес, в якому громадськість, бізнес та неурядові організації працюють колективно з метою покращення якості життя й економічного потенціалу конкретної громади.

Можна виділити основні ознаки, що характеризують місцевий розвиток:

- спільна діяльність громади; партнерство влади громади та бізнесу;
- суб'єкти діяльності з місцевого розвитку місцева громада;
- рушійною силою розвитку є фактори місцевих конкурентних переваг; економіка є одним із двигунів розвитку територіальної громади;
- критерієм розвитку є задоволення потреб членів громади, підвищення життєвого рівня населення [2].

Процес певних змін у місцевій системі територіальної громади, який призводить до покращення якості життя зараз і в майбутньому, це партнерство інтересів громади, підприємницьких кіл та органів місцевого самоврядування для підвищення добробуту кожного члена громади і всіх загалом.

Основними аспектами забезпечення місцевого економічного розвитку як засобу формування фінансово-економічного потенціалу територіальних громад є:

- залучення інвестиційних ресурсів, яке включає два напрямки – залучення зовнішніх інвестицій та забезпечення безперервного внутрішнього розвитку; обидва напрямки спрямовані на створення додаткових робочих місць та збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів;
- збереження існуючих робочих місць;

- розширення податкової бази при справлянні податків, які надходять до місцевого бюджету громади [3].

Децентралізація стала тим інструментом, який спонукає місцеву владу до фокусування на вирішенні питань місцевого значення, визначенні та використанні конкурентних переваг території та, зрештою, здійсненні стратегічного економічного вибору щодо базової моделі розвитку.

Варто звернути увагу, що при розробці плану місцевого розвитку слід опиратися на наступні твердження:

- економічний розвиток громади створюється за рахунок бізнесу;
- ефективне управління громадою забезпечується системним менеджментом, місцевими ресурсами, співпрацею зацікавлених осіб та тристороннім партнерством;
- місцева влада та громадські організації створюють умови для розвитку місцевого бізнесу;
- робочі місця забезпечують добробут громади і впливають не тільки на зростання індивідуальних доходів мешканців, а також і на зростання сукупного суспільного продукту;
- якісні послуги, що надаються місцевою владою громаді та бізнесу, є головним елементом конкурентних переваг;
- розвинута інфраструктура є головним елементом конкурентоспроможності громади [2].

Література

1. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наук. доп. / [Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук Я. А. Жаліла. Київ: НІСД, 2020. 153 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-09/decentralizatsiya-i-formuvannya-polityky-regionalnogo-rozvytku-v-ukraini_0.pdf.

2. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с. URL: http://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf.

3. Патицька Х. О. Фінансово-економічний потенціал територіальних громад: механізми функціонування та активізації: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». Львів, 2019. 209 с. URL: http://ird.gov.ua/irdp/p20190007.pdf

УДК 378.147

Нужна О.А., к.е.н., доцент,
Пиріг С.О., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до начального плану підготовки здобувачів вищої освіти у Луцькому національному технічному університеті здобувачі вищої освіти при вивченні навчальних дисциплін виконують індивідуальне завдання:

– здобувачі першого (бакалаврського) рівня на І і ІІ курсах відповідно у 1-4 семестрах в рамках вивчення дисциплін виконують комплексне практичне індивідуальне завдання (КПІЗ);

– здобувачі другого (магістерського) рівня на І курсі відповідно у 1-2 семестрах в рамках вивчення дисциплін виконують індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ).

Вимоги до змісту й оформлення навчальних і методичних документів., які об’єднуються в навчально-методичному забезпеченні, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в Луцькому національному технічному університеті, встановлюються Положенням про навчально-методичне забезпечення освітнього процесу Луцького національного технічного університету №620 від 28 січня 2021 року [1].

У зазначеному документі подано наступне визначення: «індивідуальне завдання (комплексне практичне індивідуальне завдання) – вид позааудиторної індивідуальної роботи здобувача вищої освіти навчального, навчально-дослідницького чи проєктно-конструкторського характеру, яке використовується в процесі вивченні програмного матеріалу навчальної дисципліни» [1, с. 4].

Метою виконання комплексного практичного індивідуального завдання (КПІЗ) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня та індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) для здобувачів другого (магістерського) рівня є закріплення теоретичних знань і практичних навичок; розвиток навичок самостійної роботи, систематизація знань.

Виконання КПІЗ для здобувачів першого (бакалаврського) рівня та ІНДЗ для здобувачів другого (магістерського) рівня є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту, є обов'язковою умовою успішного вивчення навчального курсу та отримання позитивної оцінки.

КПІЗ для здобувачів першого (бакалаврського) рівня, а також ІНДЗ для здобувачів другого (магістерського) рівня з навчальних дисциплін виконується упродовж семестру.

При виконанні КПІЗ та ІНДЗ здобувачі вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» повинні показати належний рівень оволодіння необхідними навичками і досягнення програмних результатів, передбачених діючими стандартами вищої освіти за спеціальністю [2; 3].

КПІЗ для здобувачів першого (бакалаврського) рівня, а також ІНДЗ для здобувачів другого (магістерського) рівня з навчальних дисциплін захищається під час семестру у години, виділені для індивідуальної роботи.

КПІЗ для здобувачів першого (бакалаврського) рівня, а також ІНДЗ для здобувачів другого (магістерського) рівня оцінюється за 100-бальною шкалою.

Відповідно до Положення про навчально-методичне забезпечення освітнього процесу Луцького національного технічного університету, «Методичні вказівки (рекомендації) до виконання практичних індивідуальних завдань (КПІЗ) / індивідуальних завдань (ІЗ) повинні містити перелік завдань на розсуд викладача, який забезпечує викладання навчальної дисципліни: есе, розрахункових, графічних, розрахунково-графічних робіт, варіанти контрольних робіт для здобувачів вищої освіти тощо. Терміни видачі, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються графіком, розробленим кафедрою на кожний семестр, затверджуються завідувачем кафедри на початку семестру та доводяться до відома здобувачів вищої освіти не пізніше 3-го тижня від початку семестру» [1, с. 14].

Література

1. Положення про навчально-методичне забезпечення освітнього процесу Луцького національного технічного університету №620 від 28 січня 2021 року. URL: https://drive.google.com/file/d/1FatgdZhHrIhKbBdnP3tKI1xA7874Fgkc/view (дата звернення 15.06.2021).

2. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затверджений Наказом Міністерства

освіти і науки України від 19.11.2018 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatkuvannya-magistr.pdf (дата звернення 10.06.2021).

3. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 19.11.2018 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/071-oblik-i-opodatkuvannya-bakalavr.pdf (дата звернення 10.06.2021).

УДК: 630:651.7

Олексієвець О.М.
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСТІЙНИХ ЛІСОКОРИСТУВАЧІВ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПІДНЕСЕННЯ ПОЛІССЯ

Сьогодні однією з основних детермінант соціально-економічного піднесення поліських адміністративних районів є диверсифікація сільської економіки, яка означає розширене відтворення не лише потенціалу базової ланки, якою виступає сільське господарство, але і несільськогосподарських видів діяльності, зокрема лісового господарства, рекреаційної діяльності та комерційного підприємництва. Виходячи з того, що поліські адміністративні райони відзначаються високим рівнем лісистості та значними запасами лісосировини, саме диверсифікація діяльності суб'єктів лісогосподарського підприємництва (постійних лісокористувачів) виступає запорукою реальної структурної перебудови сільської економіки.

Необхідною передумовою диверсифікації діяльності постійних лісокористувачів виступає зниження рівня зарегульованості системи управління лісовим господарством. Мова йде про розширення прав і повноважень менеджменту постійних лісокористувачів як в частині розширення спектра видів лісогосподарської та лісоохоронної діяльності, так і в частині вибору контрагентів та залучення інвестицій. Досвід показує, що в нинішніх умовах ряд перспективних

проектів господарського освоєння лісоресурсного потенціалу поліських адміністративних районів не використовується через надмірну звуженість прав і повноважень лісогосподарського менеджменту. Першочергового значення за таких умов набуває вирішення проблеми розширення прав і повноважень менеджменту лісових підприємств через внесення відповідних змін у лісове законодавство та в ряд підзаконних актів, що дасть можливість на порядок знизити регуляторний пресинг зі сторони контролюючих органів на діяльність постійних лісокористувачів.

Також важливого значення набуває синхронізація зусиль між постійними лісокористувачами та органами регіональної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування в питаннях регуляторного впливу на механізми, темпи та масштаби лісогосподарської та лісоохоронної діяльності на прилеглих до сільських та міських населених пунктів територіях. Така синхронізація можлива на основі вступу постійних лісокористувачів та органів місцевого самоврядування до статутних та нестатутних підприємницьких об'єднань, а також на основі законодавчого врегулювання питань, пов'язаних з передачею лісових та лісогосподарських активів у тимчасове користування суб'єктам бізнесової діяльності з метою підвищення рівня лісистості територій, збільшення обсягів заготівлі недеревної сировини, зростання рівня ефективності утилізації неліквідної деревини.

Пріоритетними напрямами диверсифікації виробничо-господарської діяльності постійних лісокористувачів поліських адміністративних районів з огляду на наявний лісоресурсний потенціал та існуюче інституціональне середовище лісогосподарювання виступають: 1) виробництво продукції лісозаготівель з більшою доданою вартістю; 2) збільшення обсягів заготівлі побічних продуктів лісу з високим рівнем рентабельності; 3) вибір найбільш рентабельних напрямів ведення мисливського господарства; 4) зосередження на найбільш рентабельних видах лісопереробки; 5) налагодження переробки та використання відходів деревообробки [1, с. 145].

Однак забезпечення перерахованих пріоритетів диверсифікації виробничо-господарської діяльності лісових підприємств вимагає розширення спектра методів та інструментів прямої та непрямої бюджетної підтримки. Зокрема, це стосується інституціоналізації

бюджетних виплат щодо компенсації втрат лісовим підприємствам, пов'язаним із збитковістю заготівлі лісосічних відходів, зокрема порубкових решток, та їх подальшою переробкою і виготовленням на їх основі паливних гранул та паливних брикетів. Такі виплати закладуть стимули для лісових підприємств в частині максимально можливої утилізації неліквідної деревини, а це додаткове джерело прибуткових надходжень і ефективний резерв для нарощення вливань у модернізацію та реконструкцію основного капіталу лісовирощування та лісозаготівель.

Література

1. Карпук А.І. Економічне регулювання лісокористування в ринкових умовах: монографія. Луцьк. ПВД «Твердиня», 2012. 492 с.

УДК 658.155

Патарідзе-Вишинська М.В., к.е.н.

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Економічне середовище, зокрема його фінансова складова, завжди ризикогенне, тому питання полягає не у тому як уникнути ризиків, а як мінімізувати їх вплив за допомогою підвищення ефективності управління суб'єктом аграрного бізнесу.

Ризиком є ймовірність отримання чи неотримання запланованого прибутку. У результаті виконання ризикової операції може бути отриманий як позитивний, так і негативний результат. Реалізація ризику у негативний результат є загрозою фінансовій безпеці суб'єкта господарювання. Метою досліджень науковців та практиків є встановлення складу ризиків та загроз фінансовій безпеці суб'єктів аграрного підприємництва та визначення особливостей оцінки інформаційного забезпечення для управління ними.

Фінансова безпека суб'єктів агарного підприємництва є станом захищеності від дестабілізуючого впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, якому характерна стійка реалізація базових комерційних інтересів та стратегічних цілей діяльності. Кожному підприємству притаманні суто індивідуальні зовнішні та внутрішні загрози.

Однак, разом з тим, дані категорії включають окремі елементи, притаманні будь-якому підприємству, незалежно від статутних цілей

діяльності, галузевої спрямованості, організаційно-правової форми. При цьому методи управління фінансовою безпекою з метою уникнення ризиків можуть суттєво відрізнятися залежно від тактичної чи стратегічної мети, яку ставлять перед собою власники чи менеджмент суб'єкта.

До найбільш суттєвих специфічних для аграрного сектору зовнішніх ризиків віднесено природно-кліматичні, які зумовлені значною залежністю суб'єктів сільськогосподарського виробництва від природно-кліматичних умов. Ризик персоналу спричинений відтоком кваліфікованих кадрів через низьку оплату праці, відсутність соціальної захищеності, незадовільні умови праці, тощо.

Ризик зміни законодавства проявляється під час певних реформ у країні, як то аграрна, земельна, податкова реформи, тощо. Ризик рейдерства є наслідком імовірності захоплення активів підприємства, зокрема прав на землі, майно, тощо. Зовнішні ризики мало піддаються індивідуальному управлінню, на більшість з них власники чи менеджмент аграрного підприємництва впливати не можуть.

Внутрішніми ризиками є ризик нестабільності виробництва, який проявляється через сезонність, проблемність зміни асортименту продукції та технології, ризик виснаження ґрунтів, тощо. Ризик управління борговими зобов'язаннями формується за наявності тривалого періоду обороту капіталу (особливо в рослинництві), несвоєчасного погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей, відсутністю пільгового кредитування тощо.

Ризик неплатоспроможності виникає при погіршенні ліквідності, втраті платоспроможності, кредитоспроможності. Ризик управління капіталом включає недостатню окупність вкладеного у бізнес капіталу, значну концентрацію залученого капіталу, тощо.

Ризик управління майном формується, якщо у суб'єкта аграрного підприємництва наявна недостатня забезпеченість необоротними та оборотними активами, неефективне їх використання, тощо.

Ризик, зумовлений недостатністю залишків грошових коштів, спричинений тривалістю операційного циклу, неефективністю управління грошовими потоками, тощо. Зниженню впливу внутрішніх ризиків суб'єкт аграрного підприємництва може запобігати через своєчасне їх виявлення, оцінку зовнішньої і внутрішньої інформації та управління ними.

Побудова результативної системи управління ризиками суб'єкта аграрного підприємництва можлива за умови дослідження інформаційного поля, в якому функціонує підприємство. Для виявлення джерел ризику та його видів необхідна наявність надійного інформаційного забезпечення, належної організації бухгалтерського і управлінського обліку, своєчасної маркетингової оцінки стану ринку.

Інформація про наявність та характеристики ризиків, небезпек та загроз може бути отримана із джерел, різних за своїми характеристиками: разових та постійних, офіційних та неофіційних, достовірних та сумнівних тощо.

Ризикоорієнтований підхід до управління має носити постійний характер, що дозволить суб'єкту аграрного підприємництва бути адаптивним до зовнішніх і внутрішніх факторів і гнучким у виборі своїх дій та встановленні цілей.

UDC 657

Petrova D., Ph.D.,Assoc. Prof.
University of National and World Economy,
Sofia, Bulgaria

APPROACHES TO USING ACCOUNTING INFORMATION IN THE ANALYSIS OF IMPORT TRANSACTIONS OF BULGARIAN ENTERPRISES

The optimal options for the implementation of import transactions are always associated with the desire to minimize the costs of delivery of goods from abroad. Therefore, the subject of significant interest in the analysis of foreign trade transactions is the value of import costs and the factors that determine it. It is necessary to clarify here that when we talk about the costs of import, we mean both the paid purchase value of the goods and the other costs of carrying out the import transaction. Since, from an accounting point of view, the delivery value of imported goods includes their purchase value and all costs directly related to the delivery, it is in fact necessary to subject it to a precise analysis. In analytical work, it is necessary to ensure comparability of the numerical data used, which means that all of them must be either in currency units or in Bulgarian levs (BGN) equivalent. When importing goods, not only foreign exchange costs arise,

but also those that are paid in BGN. For the purposes of the analysis, it is possible to transform all data from currency into BGN equivalent or vice versa by applying appropriate exchange rates.

The relationship between the delivery value of imported goods and the factors that determine it can be expressed through the following analytical model: DV = Q (PP + DC), where:

DV - delivery value;

Q - quantity of goods;

PP - purchase price per unit of goods;

DC - delivery costs per unit of goods.

The value of delivery costs, in turn, can be detailed and analyzed within the additional factors that form it, namely the different types of costs such as transport, insurance, loading and unloading, etc. At the same time, some costs that do not have a significant impact on its results due to their fixed and unchangeable amount (e.g. customs duties, bank fees, etc.) can be excluded from the analysis.

The decision to conclude and realize any transaction for import of goods is always preceded by preliminary forecast calculations in relation to its results. In the course of analytical research, these forecast parameters of the transaction can be used as criteria and compared with the actual data reported. A similar approach can also be applied when analyzing accounting information on the import of goods relating to two different time periods.

When importing goods, there is usually a difference between the time of occurrence (accrual) of the foreign exchange costs of delivery and the time of their actual payment in cash in foreign currency. This leads to the appearance of exchange rate differences, which are accounted for in the accounts ”Foreign exchange transaction costs” and ”Foreign exchange transaction revenues”, to which appropriate sub-accounts can be created - ”Foreign exchange transaction costs on import” and ”Foreign exchange transaction revenues on import”. Of particular interest for the analysis of imports is the question of what is the difference between the delivery value of the goods, expressed in BGN, and the BGN equivalent of the currency of the company actually spent for its payment. The delivery value of the imported goods in BGN equivalent is recorded on the debit side of account ”Goods”, in particular on a sub-account created to it with the name ”Imported goods”. This BGN equivalent is determined, as the central exchange rate of the Bulgarian National Bank (BNB) for the date of the

import invoice is applied to reflect the purchase value of the goods and the BNB central exchange rate valid for the day of their occurrence is applied for the delivery costs. The BGN equivalent of the used foreign currency funds, which can be established from the credit of account "Current account in foreign currency", is formed on the basis of the BNB central exchange rates for the dates of payment of the purchase value and other liabilities related to the incurred costs for importing the goods.

The following relationship can be used to analyze the change in exchange rates in the above aspects:

$DV = Q [(PP \times ER_1) + (TC \times ER_2) + (IC \times ER_3)]$, where:

ER_1 - exchange rate for determining the BGN equivalent of the purchase price (PP);

ER_2 - exchange rate for determining the BGN equivalent of the transport costs (TC);

ER_3 - exchange rate for determining the BGN equivalent of the insurance costs (IC) for the delivery of the goods.

Based on this model, important conclusions can be drawn regarding the impact of exchange rate differences between the time of occurrence of the import costs and the time of their payment.

After the delivery of the imported goods, the process of their sale on the domestic market in the country follows. Its financial result can be used as a main criterion for evaluating imports. This unequivocally confirms the need for an in-depth analysis of this indicator. A prerequisite for ensuring the effectiveness of the analysis is the correct determination of the number of influencing factors and the relationship between them. It is expedient to work entirely with data in BGN equivalent.

The financial result from the sale of imported goods in the country is formed under the influence of the following main factors: quantity of goods sold, selling price, acquisition price and selling costs.

The relationship between these factors, expressed by a formula, is as follows: $FR = Q (SP - AP - SC)$, where:

FR -financial result from the sale of the imported goods in the country;

Q - quantity of goods sold;

SP - selling price per unit of goods, expressed in BGN;

AP - acquisition price in BGN equivalent per unit of goods;

SC - selling costs per unit of goods in BGN.

The most important accounting information required for the analysis of the financial result from the sale of imported goods on the domestic market in the country is in account ”Revenues from sales of goods”, in particular sub-account ”Revenues from sales of imported goods” and the analytical accounts kept to it.

Using the accounting information, on the basis of the indicated relationship between the financial result and the factors determining it, a comparison can be made between the reported data and pre-selected criteria, corresponding to the developed optimal option for the sale of imported goods.

When examining the final financial result of the transaction for the delivery of imported goods and their sale in the country, the exchange rate differences on the import reported in sub-accounts ”Foreign exchange transaction costs on import” and ”Foreign exchange transaction revenues on import” must undoubtedly be taken into account. As they are closed in correspondence with sub-account ”Profit and loss from sales of imported goods”, the latter can be used to establish the overall impact of exchange rate changes on the financial result.

The considered approaches for analysis can be successfully applied both for each individual transaction for delivery of imported goods and their sale in the country, and in the analysis of the import activity of the enterprise as a whole on the basis of the created accounting information.

УДК 657.1

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЗМІНИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Бухгалтерський баланс, без сумніву, є базовою формою фінансової звітності.

Сучасний вигляд балансу є результатом тривалого історичного розвитку наукової думки та практичного досвіду. До наших днів дійшла інформація про використання балансу у Стародавньому Китаї, Римі, Греції. Балансова рівність базових показників використовувалася

в ті далекі часи для контролю за діяльністю окремих господарств або цілої країни [1-3].

До 1991 року Україна була складовою Радянського Союзу. Чітка регламентація обліку передбачала складання уніфікованого балансу відповідно до особливостей розвитку тодішньої тоталітарної держави. Баланс відображав стан господарських засобів і джерел утворення соціалістичної власності. Цей факт пояснював наявність різноманітних фондів у структурі пасивів балансу.

Початок 90-х років XX-го століття приніс суттєві зміни в економічне життя незалежної України. Власне цей період пов'язаний з виникненням різних форм власності. Фондова система обліку, яка притаманна була «радянському» балансу перестала відображати реальний стан речей на підприємствах різних форм власності. Отже, постало питання реформування всієї облікової системи України.

Сучасний баланс почав формуватися в кінці 90-х років XX-го століття одночасно з реформуванням всієї системи обліку. За основу форми балансу були прийняті вимоги міжнародних стандартів обліку відповідно до постанови КМУ від 28 жовтня 1998 р. № 1706 [4].

Розробники нової форми балансу прагнули максимально спростити перехід на нові правила обліку фахівцям-практикам. Для цього залишили: уніфікацію та регламентацію статей, принцип зростання ліквідності активів у балансі, часову ознаку при наведенні зобов'язань у пасиві.

Тривалий час баланс підприємства суттєво відрізнявся від балансу бюджетної установи. Але введення в дію стандартів обліку у державному секторі максимально наблизили фінансові звітні форми цих господарюючих суб'єктів [5, 6].

Звичайно, немає нічого постійного в обліку. Він динамічно змінюється, реагуючи на розвиток держави. А разом із змінами в обліку відбуваються зміни у балансі – основній формі фінансової звітності.

Література

1. Остап'юк М.Я., Лучко М.Р., Даньків Й.Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посібник/ 2-ге вид. виправ. і доповн. Київ: Знання, 2009. 278 с.
2. Пачоли, Л. Трактат XI: О счетах и записях [Текст]. К. : Эксперт- Про, 2000. 80 с.
3. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: учебн. пособие для вузов. М.: Ауцит, ЮНИТИ, 1996. 638 с.

4. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, затверджена постановою Кабінету міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1706. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF#Text (дата звернення 23.06.2021р.).

5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», наказ МФУ від 02.07.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення 23.06.2021р.).

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», наказ МФУ від 28.12.2009 р. № 1541. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text (дата звернення 23.06.2021р.).

УДК 657

Риковська Л.О., асистент
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОБЛІКУ

Динамічні зміни в нормативному забезпеченні обліку і оподаткування господарської діяльності в Україні, нові тенденції в міжнародній практиці зумовлюють відповідне коригування методів, принципів та наукових досліджень в бухгалтерському обліку. Щодо начальної складової на перший план виходить здобуття студентами відповідних загальних та спеціальних компетенцій, а також досягнення програмних результатів. На думку вчених «перелік компетентностей, які отримує фахівець дозволяє ефективно управляти будь-якими економічними суб'єктами» [4].

Важливу роль в підготовці фахівців з обліку і оподаткування відіграє інтегральна компетентність, передбачена відповідними стандартом вищої освіти та узагальнює і конкретизує опис кваліфікаційного рівня. Для першого (бакалаврського) рівня спеціальність 071 Облік і оподаткування інтегральна компетентність передбачає «здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов» [3].

Розглянемо перелік загальних та спеціальних компетентностей, які, на нашу думку, передбачають наукові дослідження в обліку (рис. 1) [3].

Рис. 1 – Компетентності в дослідженні обліку

**Джерело : [3].*

Вважаємо, що компетентностям, представленим на рис. 1 відповідатимуть наступні програмні результати:

«ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем» [3].

«ПР03. Визначати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності» [3].

«ПР15. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві» [3].

«ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття» [3].

Не можемо не погодитись з думкою Лахтіонової Л.В., яка виокремлює шість важливих компетентностей з дисципліни «Основи наукових досліджень», що забезпечать формування знань та вмінь у здобувачів освіти зі спеціальності 071 Облік і оподаткування, а саме:

– «здатність застосовувати знання наукових досліджень при вирішенні конкретних практичних завдань з обліку…» [2, с. 89];

– «володіння дослідницькими навичками і уміннями як результат роботи з сучасною науковою літературою обліку…» [2, с. 89];

– «вміння приймати участь в роботі наукового гуртка, студентських наукових конференціях і олімпіадах, конкурсах наукових робіт» [2, с. 89];

– «здатність критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі, що формуються та реалізуються через проведення комплексного дослідження з урахуванням отриманих результатів науковців різних країн та їх адаптованість до економіки України» [2, с. 90];

– «здатність до аналізу наукової думки в сфері економічної діяльності з обліку…» [2, с. 90];

– «розуміння наукової етики та академічної культури, вміння відтворювати цитований текст та посилатися на використані літературні джерела згідно встановлених вимог та стандартів, здатність до самостійної творчої праці» [2, с. 90].

Баланюк І.Ф., Сас Л.С. та Шеленко Д.І. пропонують власний перелік напрямів за якими доцільно здійснювати наукові дослідження в обліку, спираючись на формулу паспорту спеціальності 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» [1, с. 44].

Однак, з метою ефективного проведення наукових досліджень з обліку і оподаткування необхідно враховувати їх особливості, викликані предметною специфікою:

- практична спрямованість та значимість;
- вплив обліку і оподаткування на результати діяльності суб’єктів господарювання;
- необхідність підтвердження теоретичних гіпотез та досліджень практикою;
- нерозривний зв'язок облікової науки з законодавчо-нормативним забезпеченням та ін.

Виходячи з цього, на нашу думку, основним напрямком перспективних наукових досліджень з бухгалтерського обліку має бути не теоретичний ефект, а практична ефективність запропонованих рішень.

Література

1. Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Шеленко Д.І. Сутність методології та організації наукових досліджень в обліку. *Вісник Прикарпатського університету. Серія : Економіка.* 2015. Вип. 11. С. 43-45. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vpu_Ekon_2015_11_9.pdf

2. Лахтіонова Л.В. Основи наукових досліджень з обліку, контролю, аналізу та аудиту в підготовці висококваліфікованих фахівців. *Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти :* зб. наук. праць матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 9 червня 2020 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н.П. Муранова. К. : НАУ, 2020. С. 88-92. URL: https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/248918/1/Innovative%20educational%20environment%20as%20a%20critical%20thinking%20development%20factor.pdf#page=88

3. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 07 – Управління та адміністрування, спеціальність 071 – Облік і оподаткування. Київ. 2018. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/071-oblik-i-opodatkuvannya-bakalavr.pdf

4. Чудовець В.В. Напрямки удосконалення підготовки студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування». *Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством:* матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (26-27 червня 2020 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 12. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 170-172.

УДК 657

Садовська І.Б., д.е.н., професор
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Нагірська К.Є., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

БЮДЖЕТУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ В УПРАВЛІННІ ГРАНТОВИМИ ПРОЄКТАМИ

Управління грантовими проєктами стало модною течією в сучасному суспільстві. Різноманіття пропонованих донорами Програм створює сприятливі умови для зацікавлених осіб у написанні,

реалізації чи просто участі в грантовій проєктній діяльності. Очевидним є факт перенасичення ринку послуг з навчання на кшталт управління проєктами, проєктного менеджменту, мистецтву написання і подання проєктних заявок тощо. Проте, не приділяється достатньо уваги такій важливій сфері як бюджетуванню, обліку і контролю проєктної діяльності. До речі, нехтування такими важливими і невід'ємними етапами і процесами часто приводять до негативних результатів в управлінні грантовими проєктами ще на етапі їх розробки і подання.

Мета публікації є довести причетність і невід'ємність процесів бюджетування, обліку і аудиту в управлінні грантовими проєктами.

В проєктній діяльності є ключові позиції, які водночас слугують обмежуючими факторами, і які потрібно враховувати в першу чергу. Такими на думку більшості вчених в сфері проєктного менеджменту є: час, бюджет, якість і команда. Час нам завжди задається програмними вимогами і стосується як розробки і подання заявки, так і оголошення переможців, реалізації, звітування і аудиту протягом, наприклад, 5 років після завершення проєкту. Якість задається критеріями і програмними продуктами, які досягаються в результаті реалізації проєкту. Команда є стержнем і відіграє чи не основну роль на всіх етапах проєктної діяльності – від появи ідеї до отримання програмних продуктів, якісних в точно у встановлені терміни. Отож, залишається розібратися з бюджетом і з його невід'ємними супроводжуючими – обліком і аудитом.

Практика показує невтішні результати, якщо ігноруються процеси бюджетування, обліку і аудиту з початку зародження ідеї, формування команди і орієнтації на якість при написанні і поданні проєктної заявки. Адже правила і секрети обліку і аудиту потрібно враховувати постійно, при кожному обговоренні, ствердженні, оцінці проєктної ідеї та її втіленні.

В процесі дослідження науки і практики проєктного менеджменту доведено, що найбільш вразливим і таким, від чого залежить ефект наступних дій управління проєктами є формування команди. На наш погляд, найбільш оптимальною для формування ефективної команди проєкту є модель Белбіна [1; 2], З точки зору Р. Белбіна, команда найбільш ефективна в тих випадках, коли вона неоднорідна і складається з людей, що володіють різними здібностями, способами мислення і поведінки. Працюючи в команді,

кожний співробітник виконує дві ролі: професійну (навички і знання) і командну (особисті дані). М. Белбін у своїх дослідженнях аналізувала різницю між цими двома ролями. Було встановлено, що 5-10% людей не здатні ефективно працювати в командах, і що кожний співробітник відіграє як мінімум одну-дві ролі, а, можливо, три і навіть чотири командні ролі. М. Белбін виділяє дев'ять командних ролей: генератор ідей (джерело оригінальних ідей для команди), координатор (соціальний лідер, комунікаційні навички, ведучий у дискусіях), формувач (стимулює роботу всієї команди, спонукає до інтенсивноситі), колективіст (сприяє гармонізації відношень у команді, усуває непорозуміння), дослідник ресурсів (володіє мистецтвом проведення переговорів і талантом імпровізатора), експерт (безпристрасний та критичний аналіз ситуації, стратегічний підхід та прозорливість в оцінках, точність суджень, намагання розглянути усі можливі варіанти рішення), спеціаліст (наявність рідкісних знань та навичок), виконавець (втілює ідеї в практичні дії, вносить впорядкованість), завершувач (слідкує за тим, щоб усі завдання були виконані повністю і ссвоєчасно). Концепція командних ролей за М. Белбіом передбачає, що важливим є те, щоб члени команди доповнювали один одного і завдяки своїм особливостям могли виконувати різні функції. На підтвердження життєвості концепції Белбіна, наводимо крилату фразу Ендрю Карнегі: «Ви можете забрати у мене всі мої заводи, всі мої капітали, все, що я маю. Але залиште мені п'ять моїх кращих керуючих, і ви не встигнете отямитися, як я знову буду попереду всіх» [3]. Таким чином, ми навели механізми розподілу командних ролей у проєктній діяльності. Який зв'язок між командними ролями і бюджетуванням, обліком і аудитом? Відповідь очевидна – прямий. Пояснюємо: на етапі формування бюджету проєкту доречно враховувати не просто командні ролі, і психотип виконавців цих ролей. Від цього буде залежати рівень складності бюджету, можливості договірних відносин, відповідальності за оформлення бухгалтерських документів, аудит на кшталт недопустимості шахрайства і поетапного досягнення цілей та індикаторів, заявлених у проєкті.

Бюджетування проєкту доцільно розподілити на етапи: попередній (в період формування ідеї, розподілу ролей і завдань), поточний (в період формування заходів, їх матеріального, трудового, комунікаційного і організаційного забезпечення), уточнений

(враховуються всі податкові, облікові і аудиторські ризики), звітний (при складанні фінансових і описових звітів, особливо актуальний такий етап в разі змін податкового законодавства чи інших інституціональних впливів). Особливою рисою бюджетування грантових проєктів є їх функціональна гнучкість. За правилами багатьох міжнародних грантових програм, бюджети можна змінювати навіть на етапі складання заключних фінансових звітів і аудиту. Головна умова, яку чітко потрібно виконувати – це суворе дотримання термінів реалізації проєкту і проведення остаточних розрахунків з контрагентами до дати, зазначеної в грантовому контракті. Тобто, планування фінансових потоків має враховувати часові межі і програмні правила щодо курсів валют і закупівель. Відповідно, облік і аудит проводяться за правилами міжнародних програм, але з урахуванням національних особливостей кожної країни, яка бере участь у реалізації грантового проєкту. При цьому, національні особливості обліку і аудиту є пріоритетними.

Література

1. Белбин, Р. Мередит. Типы ролей в командах менеджеров / Пер с англ. М.: Hippo, 2003. 220 с.
2. Технології управління людськими ресурсами [Електронний ресурс] : навч. посібник для здобувв. Ступ-ня маг-ра за ОП «Менеджмент і бізнесадміністрування» / Л. Є. Довгань, Л. Л. Ведута, Г.А. Мохонько; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 512 с.
3. Эндрю Карнеги. Делаем деньги! 15 уроков от самого богатого человека мира / Тим Гудмен. Москва : АСТ, 2015. 254 с. URL : https://cdn1.ozone.ru/s3/multimedia-z/6006168815.pdf (дата звернення 20.06.2021 р.).

УДК 657

Сидоренко Р.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

НАПРЯМИ ВДОСОКНАЛЕННЯ ЗВІТНОСТІ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Із розвитком ринкових відносин до звітності підприємства встановлюється все більше вимог, які вона повинна виконувати, щоб задовольняти потреби користувачів у якісній, своєчасній, необхідній та доцільній інформації. Одних лише фінансово-економічних

показників про результати діяльності суб'єкта господарювання, для оцінки ефективності його діяльності та майбутніх перспектив розвитку, вже мало. На рівні з фінансовими результатами користувачів уже цікавить інформація про соціальну та екологічну сторони функціонування бізнесу.

У світовій практиці, при формуванні сучасних форм звітів та вибору показників, що будуть до них включатись, все частіше використовується концепція соціально відповідального бізнесу. Оцінка діяльності підприємства, окрім класичних показників прибутковості функціонування, проводиться аналізом взаємодії суб'єкта господарювання з власними працівниками, з місцевими громадами та з навколишнім оточуючим середовищем. Така звітність отримала назву інтегрованої звітності або звітності сталого розвитку. Дана звітність набуває особливої актуальності в сучасних умовах для неприбуткових організацій.

До неприбуткових організацій в Україні відносяться юридичні особи, які здійснюють свою діяльність не з метою отримання прибутку для його наступного розподілу між учасниками цієї організації, а провадження благодійної діяльності, меценатства чи іншої аналогічної діяльності.

За результатами своєї діяльності неприбуткові організації зобов'язані подавати Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації та повний комплект фінансової звітності: Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал та Примітки до фінансової звітності. Якщо неприбуткова організація потрапляє до категорії малого підприємства чи мікропідприємства (у відповідності до ст. 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»), то вона може подавати скорочену форму фінансової звітності за П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність». Така спрощена фінансова звітність складається лише з двох скорочених форм: Балансу і Звіту про фінансові результати.

Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації подається раз у рік протягом 60 календарних днів після завершення звітного року. Якщо неприбуткова організація здійснює порушення вимог неприбутковості, то даний звіт подається за період з початку року до останнього дня місяця у якому було вчинено порушення.

Звіт включає вступну частину, частини І та ІІ і додатки ГД, ВП, ФЗ. У частині І зазначаються доходи і витрати суб'єкти господарювання за звітний період. Частина ІІ заповнюється лише у випадках коли неприбуткові організації допустили порушення чинного законодавства у своїй діяльності та будуть змушені оподатковувати свою діяльність і сплачувати податок на прибуток. Щодо додатків, то ГД заповнюється коли установа працює з гуманітарною допомогою, ВП – при виправленні помилок, а в клітинці навпроти додатку ФЗ ставиться «+», якщо суб'єкт господарювання подає фінансову звітність.

Всі дані звіти неприбуткових організацій спрямовані на опис лише фінансової сторони їх діяльності. Поза увагою залишаються основні цілі заради яких створюється більшість таких установ – їх соціальна, екологічна, громадська та інші види діяльності.

Враховуючи вищезазначене постає необхідність у включенні саме таких показників до складу звітності неприбуткових організацій. Оскільки формування інтегрованої звітності не є регламентованим в Україні, то її розробку та визначення показників, що будуть до неї включені, доцільно здійснювати на рівні суб'єкта господарювання. Підприємство самостійно визначає основні напрями, а відповідно і цілі, по яких буде здійснюватись його соціально відповідальна робота. Для кожного з обраних показників розраховуються планові значення, які будуть досягнуті в кінці обраного періоду. Розрахунок цих значень можна здійснювати самостійно, або обрати значення аналогічних показників кращих підприємств регіону, галузі чи одного з періодів діяльності власне самого підприємства коли були досягнуті найкращі результати. На сучасному етапі розвитку економіки в Україні така звітність буде носити винятково добровільний характер, але оцінюючи закордонний досвід слід відмітити, що її формування та оприлюднення стало обов'язковим елементом діяльності всіх фірм, що прагнуть позитивного іміджу в суспільстві.

УДК 657

Стефанович Н.Я., старший викладач,
Торопенко А.Ю., здобувач вищої освіти
Херсонський національний технічний університет

ЕЛЕМЕНТИ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогодні в Україні склалася несприятлива ситуація щодо забезпеченості та ефективності використання основних засобів. Насамперед, це пов'язано з високим ступенем зношеності основних засобів, що обумовлює нагальну потребу у заміні та модернізації їх наявного парку. На сьогодні середній ступінь зносу основних засобів на підприємствах України становить майже на 57% (табл.1).

Таблиця 1

Ступінь зносу основних засобів [1]

Знос основних засобів	2015	2016	2017	2018	2019
Усього за видами економічної діяльності, %	60,1	58,1	55,1	60,6	56,9

Існує нагальна потреба у прискоренні інноваційного відновлення основних засобів підприємств. В таких умовах підприємства мають бути орієнтовані на формування власних інвестиційних ресурсів, основною складовою яких є амортизація основних засобів.

Невідповідність теорії і методології формування амортизаційної політики умовам інституціональної економіки, питання накопичення і використання амортизаційних ресурсів визначили мету дослідження.

Амортизація є важливим елементом системи кругообігу основних засобів, джерелом їх простого відтворення, важливим фактором інноваційних процесів. Такий підхід до поняття амортизації матиме вплив на побудову амортизаційної політики підприємства.

Для розрахунку амортизації основних засобів важливого значення набуває ліквідаційна вартість. Згідно з Національним стандартом оцінки № 1 «Загальні засади оцінки майнових прав», «ліквідаційна вартість – це вартість, яка може бути отримана за умови продажу об'єкта оцінки у строк, що є значно коротше від строку експозиції подібного майна, протягом якого воно може бути продане

за ціною, яка дорівнює ринковій вартості»[2]. За НП(С)БО 7 ліквідаційна вартість основних засобів «це сума коштів або вартість інших активів, що підприємство очікує одержати від реалізації основних засобів після закінчення терміну їхнього корисного використання, за винятком витрат, зв'язаних із продажем або ліквідацією»[3]. За своєю суттю ліквідаційна вартість є межею, після досягнення якої використовувати об'єкт основних засобів недоцільно або неефективно, - але тільки на думку конкретного підприємства. Амортизується об'єкт основних засобів до досягнення залишковою вартістю рівня його ліквідаційної вартості. При цьому не має значення обраний підприємством метод амортизації. Якщо процес продажу або ліквідації основних засобів оформлюється первинними документами, в яких відображаються витрати на відповідні процеси, то ліквідаційну вартість основних засобів підприємство встановлює самостійно або із залученням експертів. Вченими-економістами рекомендуються наступні методи розрахунку ліквідаційної вартості (рис. 1).

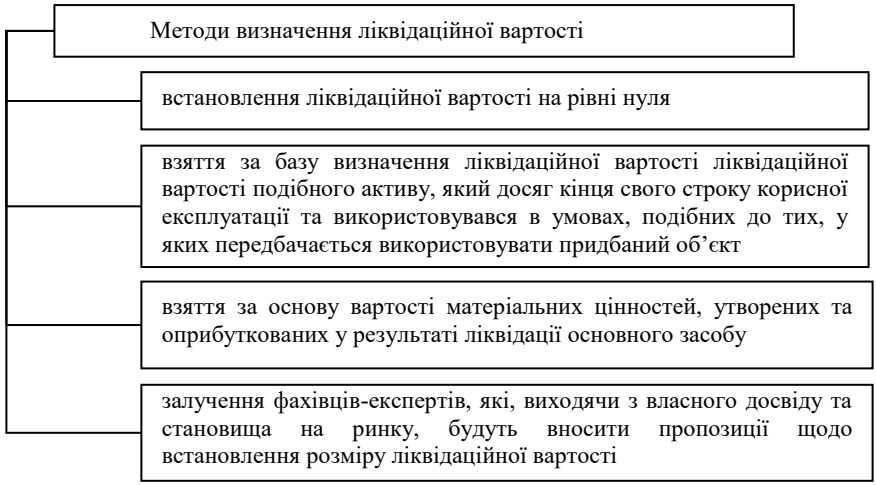

Рис. 1 – Методи визначення ліквідаційної вартості основних засобів

Реальність оцінювання ліквідаційної вартості об'єкта основних засобів залежить від професійного досвіду бухгалтера та від рівня професійної підготовки фахівців-експертів, які залучаються до оцінювання об'єктів основних засобів. Нормативними актами не встановлено порядок визначення ліквідаційної вартості основних

засобів – підприємством самостійно або шляхом залучення експертів. Тому в умовах оптимізації витрат формування амортизаційної політики підприємства ґрунтується на професійному суджені бухгалтера.

Концептуальним підґрунтям нарахування амортизації основних засобів є те, що процес їх функціонування, пов'язаний зі збереженням протягом тривалого часу (більше року) натуральної форми цих активів з одночасною зміною вартості. Принципового значення для нарахування амортизації основних засобів є визначення часового відрізку їх функціонування на підприємстві – строку корисного використання. Відповідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» це «очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції (робіт, послуг)»[3]. Існують різні способи визначення строку корисного використання об'єктів основних засобів, щодо яких дотепер ведуться дискусії серед науковців (табл. 2).

Таблиця 2

Способи визначення строків корисного використання основних засобів

Варіант	Сутність
1	2
Перший варіант	визначення очікуваного терміну корисного використання ґрунтується на накопиченому досвіді підприємства при експлуатації подібних активів.
Другий варіант	термін корисного використання визначається згідно з технічними документами, що додаються до придбаного об'єкта основних засобів (якщо такі дані в них містяться). Однак і цей варіант не є ідеальним, оскільки не враховує специфіку експлуатації одного і того ж об'єкта в різних умовах.
Третій варіант	ґрунтується на визначенні терміну корисного використання з урахуванням галузевих особливостей шляхом розробки класифікатора із глибокою деталізацією об'єктів основних засобів.
Четвертий варіант	ґрунтується на визначенні терміну корисного використання у відповідності до вимог ПКУ. Цей варіант, здавалось би, є найпростішим, однак, незважаючи на простоту, подібні строки не можуть враховувати специфіку окремого об'єкта основних засобів, не кажучи вже про умови його використання і моральний знос.

Зазначимо, що проблема визначення терміну корисного використання основних засобів не нова і полягає не стільки в чисто технічному способі його визначення, скільки в економічній обґрунтованості. Чим коротший термін служби, тим вища норма амортизації - необхідно швидше відтворювати основні засоби і тому більшу частину їх вартості у вигляді амортизації слід включати до витрат, що призводить до зменшення фінансового результату підприємства. Чим триваліше строк, тим нижче норма амортизації, більший період відшкодування зносу і, отже, менше можливостей для своєчасного використання новітніх технічних досягнень. А це, звичайно, збільшує масштаби морального знецінення об'єктів основних засобів.

Фізично можливий термін служби основних засобів не може бути основою для визначення терміну корисного використання. Він повинен визначатися, виходячи з економічно доцільного терміну служби, який може бути менше фізично можливого, але в будь-якому випадку не бути менше від мінімального допустимого строку, чітко регламентованого для кожної групи основних засобів ПКУ.

Вважаємо, що формування амортизаційної політики повинно відбуватися при взаємодії облікової, технічної та економічної служб підприємства. Питання інформаційно-облікового забезпечення амортизаційної політики – це питання поєднання інженерії, обліку та економіки. Ця інформація не тільки облікова, а й пов`язана з іншими службами.

Література

1. Статистичний щорічник України. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/11/zb _yearbook_2019.pdf (дата звернення 19.06.2021).

2. Загальні засади оцінки майнових прав: Національний стандарт оцінки 1. Кабінет міністрів України; постанова від 10.09.2003р. № 1440. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text (дата звернення: 20.06.2021).

3. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7. Міністерство фінансів України; наказ від 27.04.2000р. № 92. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text (дата звернення: 20.06.2021).

УДК 332.155:664.6

Талах В.І., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ПОКАЗНИКА EBITDA ДЛЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку України, коли відкриті кордони і можливості до міжнародного співробітництва, коли країна взяла курс і переходить на міжнародні стандарти, міжнародну торгівлю, деякі показники набувають іншого значення і потребують оновленого їх вигляду.

Так у корпоративній фінансовій звітності деяких підприємств все частіше з'являється показник EBITDA, який доповнює показник чистого прибутку та прибутку від операційної діяльності EBITDA (від англ. earnings before interest, tax, depreciation and amortization) – це прибуток підприємства (фірми, компанії) до вирахування амортизаційних витрат, сплати відсотків по боргах і виплати прямих податків. Часто EBITDA називають показником «брудного прибутку». Цей показник використовується для великих підприємств, з метою усунення при розрахунках впливу кредитних умов, оподаткування та амортизації.

Показник EBITDA використовують у закордонній практиці розрахунку фінансових результатів діяльності підприємства, оскільки за допомогою нього усувається різноманітність застосування різних систем оподаткування та відсотків за оподаткування; різних кредитних систем та умов кредитування; різних систем нарахування амортизаційних відрахувань та їх обліку.

«Показник використовується при проведенні порівняння з галузевими аналогами, дозволяє визначити ефективність діяльності компанії незалежно від її заборгованості перед різними кредиторами і державою, а також від методу нарахування амортизації» [3]. Розрахунок показника вважається корисним для використання підприємств однієї галузі, що мають різну структуру капіталу.

Даний показник використовують для розрахунку і оцінки поточного стану капіталу (активів) підприємства. Його немає в переліку стандартів (рекомендаційних показників ефективності) та в офіційній фінансовій звітності, проте великі підприємства його

розраховують для порівняння результатів своєї компанії з показником інших підприємств, в тому числі міжнародних. Одиниця виміру – грошова (гривні, долари, євро).

EBITDA допомагає оцінити грошовий потік підприємства, його динаміку і напрямок зміни. Його ще використовують для оцінки кредитоспроможності підприємства, інвестиційної привабливості і перспектив реінвестування капіталу підприємства, збільшення масиву капіталу і бізнесу, а також не мати зобов'язань за довгостроковими кредитами.

«Необхідність у розрахунках EBITDA зростає під час виходу підприємства на міжнародні ринки. Менеджмент підприємства змушений розраховувати цей показник відповідно до особливостей міжнародних стандартів бухгалтерського обліку з метою отримання кредитів, виходу на міжнародні фондові майданчики, підписання контрактів з міжнародними контрагентами тощо. За таких умов проблема розбіжностей розрахунків в різних країнах вирішується за допомогою використання показника EBITDA» [1, с. 197].

Оскільки показник EBITDA використовують на рівні з чистим прибутком та прибутком від операційної діяльності, то доцільно показники рентабельності розраховувати з використанням показника EBITDA, «який характеризує фінансовий результат діяльності підприємства до вирахування дивідендів, витрат на обслуговування боргу, амортизаційних відрахувань та податку на прибуток» [2].

EBITDA = чистий прибуток (ряд. 2350 ф. №2) + нарахований податок на прибуток (ряд. 2300 (витрати) ф. №2) + відсотки до сплати (ряд. 2250 ф. №2)+ амортизація (ряд. 2515 ф. №2) - податок на прибуток до відшкодування (ряд. 2240 ф. №2) - відсотки до отримання (ряд. 2300 (дохід) ф. №2) (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок показника EBITDA ТОВ «Володимирська фабрика гофротари» за 2019-2020 роки

Показники	2019 рік	2020 рік
Чистий прибуток, тис. грн	5284	3650
Нарахований податок на прибуток, тис. грн	1576	1089
Відсотки до сплати, тис. грн	2450	7559
Амортизація, тис. грн	2967	3012
Податок на прибуток до відшкодування, тис. грн	-	-
Відсотки до отримання, тис. грн	1	2
EBITDA	12276	14308

Таким чином, у 2020 році фінансовий результат діяльності ТОВ «Володимирська фабрика гофротари» без врахування зобов'язань по кредитуванню та амортизаційних відрахувань складав 14308 тис. грн, що на 2032 тис. грн більше ніж у 2019 році. Тобто у 2020 році підприємство в змозі нести річне кредитне навантаження в обсязі до 14308 тис. грн.

Для об'єктивної оцінки фінансових результатів розраховано показники рентабельності за показником EBITDA та проведено їх порівняння з показниками рентабельності, розрахованими на основі чистого прибутку (табл. 2). Очевидно, що показники розраховані на основі EBITDA більші за показники, розраховані на основі чистого прибутку.

Таблиця 2

Порівняння показників рентабельності за чистим прибутком та показником EBITDA ТОВ «Володимирська фабрика гофротари» за 2019-2020 роки

Показники	За показником чистого прибутку		За показником EBITDA	
	2019 рік	2020 рік	2019 рік	2020 рік
Рентабельність активів, %	8,7	5,7	20,3	22,4
Рентабельність виробництва, %	13,6	8,8	31,6	34,7
Рентабельність власного капіталу, %	20,5	13,9	47,7	54,3
Рентабельність продажів, %	11,6	7,3	27,1	28,7
Рентабельність продукції, %	14,0	9,3	32,6	36,5
Рентабельність інвестиційного капіталу, %	9,5	6,3	22,0	24,6

Розрахунки показують, що у 2020 році всі показники рентабельності (за EBITDA) перевищують показники у 2019 році, а показники рентабельності (за чистим прибутком) у 2020 році менші за аналогічні у 2019 році, при тому, що чистий прибуток і прибуток до оподаткування у 2020 році був меншим за 2019 рік. Аналіз показав, що показник EBITDA в даному випадку впливає збільшення відсотків до сплати (фінансові витрати), а також амортизаційних відрахувань. Отже, якщо підприємство не буде залежати від зовнішнього фінансування (кредитування), то фінансовий результат буде більший і показники рентабельності зростати.

Література

1.Андросова Т.В. Світовий та вітчизняний досвід визначення фінансового результату як об'єкта моніторингу на торговельному підприємстві. *Проблеми економіки.* 2014. № 3. С. 194–201

2. Цуканова О.А., Лаврентьева Т.С. Методические положения оценки эффективности деятельности телекоммуникационного предприятия URL: http://ntv.ifmo.ru/fie/article/4075.pdf

3. Електронний ресурс URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/EBITDA

УДК 332.155:664.6

Талах Т.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

МОДЕЛЮВАННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Максимізація прибутку та мінімізація збитку – одна з головних цілей діяльності будь-якого підприємства. Тому особлива увага під час дослідження доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства приділяється резервам зростання прибутку і, відповідно, зменшення рівня витрат.

Під час дослідження та прогнозування фінансових результатів діяльності підприємства ми рекомендуємо проводити експрес-аналіз ймовірності банкрутства підприємства, на основі його моделювання вітчизняними та закордонними економістами, оскільки складовими частинами показників визначення ймовірності банкрутства виступають доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства.

Одним із базових методів визначення ймовірності банкрутства є Z-модель Альтмана, в розрахунок якої входять показники, рентабельності активів ($К_1$), рентабельності продажів ($К_2$), коефіцієнта самофінансування ($К_3$), відношення нерозподіленого прибутку до активів ($К_4$)та частка власного обігового капіталу у загальній величині активів підприємства ($К_5$). Модель має вигляд:

$Z= 3{,}3 \cdot К_{,} + 1{,}0 \cdot К_2 + 0{,}6 \cdot К_{,} + 1{,}4 \cdot К_4 + 1{,}2 \cdot К_5$

Інтерпретація результатів розрахунку Z - показника відповідно до запропонованої моделі представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Інтерпретація Z - показника за моделлю Альтмана

Значення Z показника	*Z < 1,80*	*1,81 < Z < 2,70*	*2,71 < Z < 2,99*	*Z > 2,99*
Ймовірність банкрутства	Дуже висока	Висока	Можлива	Дуже низька

Використання моделі Альтмана в сучасних умовах фінансової звітності не зовсім доцільно, з нашої точки зору, оскільки деякі показники (ринкова вартість акціонерного капіталу) не знаходять своє відображення в сучасній фінансовій звітності підприємства. Тому ми пропонуємо використовувати інші моделі, моделі вітчизняних вчених О. Терещенка, А Матвійчука, а також розрахунок коефіцієнта Бівера, який надає миттєву інформацію про стан фінансових ресурсів на підприємстві:

$$К_{Бівера} = \frac{ЧП + А}{ДЗ + ПЗ}$$

де ЧП - чистий прибуток;
А - амортизаційні відрахування;
ДЗ - довгострокові зобов'язання;
ПЗ - поточні зобов'язання.

Якщо коефіцієнт Бівера > 0,4, то підприємству банкрутство не загрожує, а якщо тривалий період часу К < 0,2, то відбувається формування незадовільної структури балансу.

Ймовірність банкрутства розраховується і на рівні державних органів, який доцільно проводити за методикою Міністерства фінансів України [1] (табл. 2). Інтерпретація результатів розрахунку Z – показника за методикою МФУ відображена в табл. 3.

Таблиця 2

Визначення ймовірності банкрутства за методикою МФУ

Показники	Алгоритм розрахунку
1	2
$К_1$,	відношення оборотних активів до поточних зобов'язань
$К_3$	відношення власного капіталу до валюти балансу.
$К_4$	відношення власного капіталу до необоротних активів
$К_6$	відношення фінансового результату від операційної діяльності до чистого доходу від реалізації

Продовження табл. 2

1	2
K_7	обсягу прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань (EBITDA) до суми доходу від реалізації та інших операційних доходів
K_8	відношення чистого фінансового результату до валюти балансу.
Z	$Z = 0,02K_1 + 1,7K_3 + 0,01X_4 + 0,3K_6 + 0,4X_7 + 2,9X_8 - 0,1$

Таблиця 3

Інтерпретація Z – показника за методикою МФУ

Z	< 0,07	0,07 – 0,4	0,41 – 0,9	0,91 – 3,7	> 3,8
Ймовірність банкрутства	високий рівень спроможності виконувати зобов'язання та найменша ймовірність дефолту	достатній рівень спроможності виконувати свої зобов'язання та незначна ймовірність дефолту	нижче середнього рівня спроможності виконувати зобов'язання	фінансовий стан бенефіціара є нестабільний і свідчить про наявність ознак неплатоспроможності	високий рівень ймовірності дефолту

Таким чином, виконавши розрахунки ймовірності банкрутства підприємства на основі показників фінансових результатів діяльності ДП «Волиньстандартметрологія» ми переконалися у не однакових результатах інтерпретації розрахунків.

За моделлю Альтмана за три роки, що досліджуються ймовірність банкрутства дуже низька (Z > 2,99), коефіцієнт Бівера (експрес-методика) вказує, що банкрутство підприємству, що досліджується не загрожує (К > 0,4), а розрахунки за методикою Міністерства фінансів України вказують, що фінансовий стан ДП «Волиньстандартметрологія» є нестабільним, нижче середнього рівня (Z= [0,91 – 3,7]). Таким чином, в кожному конкретному випадку необхідно вибирати методику розрахунку ймовірності банкрутства, зважаючи на галузеві особливості, форми власності та перспективи розрахунків.

Отже, фінансові результати діяльності підприємства – це важливі показники, за допомогою яких розраховують економічну безпеку підприємства, можливу ймовірність банкрутства та прогнозні показники розвитку підприємства.

Література

1. Наказ Міністерства фінансів України 14.07.2016 № 616 про «Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text. (дата звернення: 23.04.2021).

УДК 657

Ткачук І.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ

Початок 2019 року знаменувався введенням у дію низки нормативних документів, які регламентували зміни щодо спрощення ведення валютних операцій. Важливою складовою нововведень стала поступова трансформація валютного контролю. Тобто, ключовим в системі контролю стає нагляд за дотримання законодавства.

Так, згідно Закону № 2473 «валютний нагляд – система заходів, спрямованих на забезпечення дотримання суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами валютного законодавства» [1]. Варто відмітити, що підлягають валютному нагляду не усі зовнішньоекономічні операції. Особливу увагу приділяють контролю за експортно-імпортними операціями, суми яких перевищують мінімальний розмір фінансової операції (еквівалент 400 тис. грн), що підлягає фінансовому моніторингу.

Для експортно-імпортних операцій валютний контроль, в часовому проміжку, становить 365 календарних днів. Право на встановлення мінімальних граничних сум операцій з експорту та імпорту товарів, на які поширюються граничні строки розрахунків, надано Національному банку України. Відповідно до п. 2 і 3 ст. 13 Закону № 2473 [1] перебіг строку валютного контролю:

– для експорту обчислюється з дня митного оформлення продукції, що експортується, а в разі експорту робіт, послуг, прав інтелектуальної власності та (або) інших немайнових прав - з дня оформлення у письмовій формі (у паперовому або електронному

вигляді) акта, рахунка (інвойсу) або іншого документа, що засвідчує їх надання;

– для імпорту поставка товарів має здійснюватися у строки, зазначені в договорах, але не пізніше встановленого Національним банком України граничного строку розрахунків з дня здійснення авансового платежу (попередньої оплати).

Порушення резидентами термінів розрахунків, визначених ст. 13 Закону № 2473, тягне за собою нарахування пені за кожний день прострочення в розмірі 0,3 відсотка суми неодержаних грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару). Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суми неодержаних грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару) [1].

Відповідно до Порядку № 524 [2] податкові органи мають право застосовувати до суб'єктів господарювання – юридичних осіб штрафні санкції за кожен вид порушення вимог валютного законодавства щодо:

– проведення розрахунків на території України;

– проведення розрахунків за валютними операціями;

– торгівлі валютними цінностями та транскордонного переказу валютних цінностей;

– здійснення окремих операцій в іноземній валюті;

– здійснення валютних операцій в умовах запроваджених заходів захисту.

У випадку виявлення зазначених порушень, за даними перевірки, податкові органи мають право застосувати штрафні санкції у розмірі 25 % суми операції, проведеної з порушенням вимог валютного законодавства, а при повторному порушені протягом року валютного законодавства розмір штрафної санкції збільшується та становить 50 %.

Отже, оцінюючи норми законодавства в сфері контролю валютних операцій спостерігаємо послаблення валютних обмежень для суб'єктів господарювання, що в свою чергу позитивно впливає на розширення зовнішньоекономічних операцій. Позитивно також і те, що значно зменшилась кількість видів порушень валютного законодавства щодо яких можуть бути нараховані штрафні санкції.

Література

1. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/2473-19#Text (дата звернення: 15.04.2021).

2. Порядок застосування податковими органами заходів впливу у вигляді штрафних санкцій до юридичних осіб (крім уповноважених установ) за порушення вимог валютного законодавства, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.05.2021 р. № 524 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-2021-%D0%BF#Text (дата звернення: 30.05.2021).

УДК 657

Тлучкевич Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІНСЬКІ ОРІЄНТИРИ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В АГРАРНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Для економічних суб'єктів аграрного сектору економіки, при управлінні витратами важливим є досягнення оптимального рівня виробничих витрат – собівартості сільськогосподарської продукції. Тому, на сьогоднішній день, на мікрорівні необхідно визначити управлінські орієнтири процесу формування собівартості продукції, які сприятимуть прийняттю оперативних управлінських рішень та встановленню ефективної цінової політики.

Облік витрат в сільському господарстві прямо пов'язаний з особливостями галузей рослинництва і тваринництва - технологією вирощування біологічних активів та продукції.

В цілому методика розрахунку собівартості сільськогосподарської продукції визначена П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 30 «Біологічні активи» та Методичними рекомендаціями № 132.

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати [1, п. 2.7; 2, п. 11].

Кожне сільськогосподарське підприємство самостійно розробляє та впроваджує систему обліку витрат та калькулювання собівартості продукції. При цьому, перелік і склад статей виробничої собівартості продукції рослинництва і тваринництва установлюються підприємством залежно від специфіки і технології вирощування рослин і тварин з метою інформаційного забезпечення обліку, аналізу і планування виробничих витрат.

Процес розрахунку собівартості продукції здійснюється послідовно - формування собівартості продукції за об'єктами обліку витрат та статтями витрат; калькулювання собівартості продукції в розрізі об'єктів калькулювання та калькуляційних одиниць.

На сільськогосподарських підприємствах розрізняють планову, нормативну та фактичну собівартість. Однак, для управління витратами слід приділяти увагу собівартості, величина якої може бути релевантною щодо варіантів управлінських рішень по виробництву і реалізації сільськогосподарської продукції.

Тому, для потреб управлінського обліку слід застосовувати відмінну від фінансового обліку методику визначення фактичної собівартості продукції.

Такий підхід може відрізнятися за рахунок:

1. щомісячного розподілу та розрахунку загальновиробничих витрат за видами продукції;

2. щомісячного розрахунку розрахунково-фактичної (проміжної) собівартості, яка складатиметься на основі фактичних прямих витрат і виходу продукції за місяць та розрахункової величини загальновиробничих витрат в поточному місяці.

Це дозволить не чекаючи кінця року формувати інформацію про орієнтовну (реальну) фактичну собівартість для прийняття управлінських рішень щодо майбутнього використання матеріальних ресурсів, ціни на продукцію та проведення бюджетування й аналізу фактичних витрат протягом року. Розрахунок такого виду собівартості може проводитися і наростаючим підсумком з початку року.

Разом з тим, необхідно здійснювати і щомісячний розподіл невиробничих витрат по видах сільськогосподарської продукції, що сприятиме своєчасному розрахунку повної собівартості продукції, маржинального прибутку та фінансового результату.

Отже, в управлінському обліку економічних суб'єктів аграрного сектору економіки повинен вестися облік собівартості для управління як собівартістю, так і управління витратами, від своєчасного формування яких залежить рентабельність сільськогосподарської продукції.

Література

1. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств від 18 травня 2001 р.

№ 132. Київ: Міністерство аграрної політики України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999р. № 318. Київ: Міністерство фінансів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» від 18.11.2005р. № 790. Київ: Міністерство фінансів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text

УДК 336.14 : 332.1 (477)

Цимбалюк І.О., д.е.н., доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ІНКЛЮЗИВНЕ ЗРОСТАННЯ ЯК НОВІТНЯ МОДЕЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

В умовах кризових явищ в економіці держави необхідним і нагальним постає здійснення заходів, спрямованих на відновлення та подальшу інтенсифікацію регіонального розвитку. Як свідчить практика, сучасний розвиток має асиметричний характер [1; 2; 3]. Нові мегатренди розвитку посилені процесами глобалізації і технологічного прогресу поглиблюють існуючу соціальну та економічну нерівність між багатими та бідними, що загрожує посиленням соціальної нестабільності у суспільстві. Це зумовило необхідність змін концептуального підходу щодо реалізації політики регіонального розвитку, що стало однією з вагомих причин для переходу до стратегії розумного, сталого та всеосяжного зростання.

На сьогодні теорія інклюзивного розвитку активно сприйнята широким колом фахівців і провідними міжнародними організаціями. Так, визначальним документом, у якому задекларовані напрями розвитку Європейського Союзу, була прийнята у 2010 р. десятирічна стратегічна програма «Європа–2020». У ній підкреслювалось, що зростання має бути інтелектуальним, стійким та інклюзивним при залученні до відповідних процесів усіх секторів економіки, усіх верств суспільства. Відтак процеси соціального та економічного розвитку передбачають ліквідацію бідності й поступове зменшення міжрегіональної диференціації в рівні життя, задовольняючи потреби та прагнення людини й мають здійснюватися з урахуванням

необхідності охорони навколишнього природного середовища.

Інклюзивний підхід забезпечує справедливі можливості й рівноправ'я для економічних учасників, дає змогу залучити більшу частину трудових ресурсів до ефективної діяльності, що супроводжується вигодами, принесеними кожному сектору економіки та різним верствам суспільства [1; 3].

Інклюзивний розвиток регіону являє собою процес досягнення комплексних якісних і кількісних змін просторової системи, на основі розвитку економічної сфери шляхом збільшення ступеня залучення населення до суспільно корисної діяльності, формування доступної інфраструктури регіону задля створення рівних можливостей особистісного розвитку та забезпечення справедливого розподілу отриманих результатів, що виступає передумовою соціального піднесення, зниження рівня диференціації населення й підвищення рівня його добробуту [1; 4].

Основна ідея інклюзивного зростання будується на «трьох китах» – трьох основних принципах, дотримання яких дозволить отримати позитивні соціальний та економічний ефекти від її впровадження. Ці принципи можна визначити наступними чином:

1. *Забезпечення рівних умов для особистісного розвитку, недопущення проявів дискримінації* (за гендерною та расовою ознаками, соціальним статусом, рівнем доходів тощо). Гарантування рівних можливостей доступу до ресурсів розвитку. На дотримання цих принципів спрямована соціальна інклюзія, екологічна інклюзія, інклюзивна освіта, розвиток інклюзивної інфраструктури, фінансова інклюзія та ін.

2. *Зростання зайнятості населення та залучення усіх верств населення до продуктивної діяльності*, створення сприятливих умов розвитку бізнесу, дотримання правил добросовісної конкуренції. Задля досягнення визначених орієнтирів доцільним є забезпечення функціонування інклюзивних ринків праці, розвиток соціального партнерства, тобто досягнення як соціальної, так і економічної інклюзії.

3. *Справедливий розподіл отриманих у результаті досягнутого соціально-економічного розвитку благ.* У контексті цього важливим є недопущення корупції, запровадження інклюзивних інститутів, доручення населення до процесів розподілу фінансових ресурсів

громади через прийняття бюджетів участі, активізація громадсько-політичної діяльності.

Конкретизуючи проблему інклюзивного розвитку регіону за умов українських реалій, необхідним є врахування *децентралізаційних процесів* та набуття органами місцевої влади значних повноважень у прийнятті рішень щодо забезпечення соціально-економічного зростання відповідної території й забезпечення комфортного середовища життєдіяльності населення громади.

Децентралізація та зміни пов'язані із наданням більшої самостійності органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень щодо формування і використання фінансових ресурсів, створила сприятливі умови для переходу на вектор інклюзивного розвитку регіонів України. Водночас це обумовлює потребу в удосконаленні державних і регіональних стратегій із метою конструктивного підходу до наукового обґрунтування інклюзивного розвитку в умовах фінансової децентралізації.

Література

1. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 340 с.

2. Павліха Н. В. Концептуальні засади управління сталим розвитком просторових систем: препринт; НАН України, ІРД. Львів, 2005. 57 с.

3. Мельник М. І., Щеглюк С. Д., Лещух І. В., Яремчук Р. Є. Інклюзивний вимір розвитку міст – центрів ділової активності України: тенденції та перспективи: наук. доп. НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. ред. М. І. Мельник. Львів, 2019. 55 с. URL: http://ird.gov.ua/irdp/p20190301.pdf

4. Цимбалюк І.О. Концептуальні засади інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації. *Інноваційна економіка.* Науково-виробничий журнал. 2019. № 5–6. С. 125–133. URL: http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/78

УДК 332:330.31]:796.5:005.52

Цимбалюк С.М., здобувач
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

РЕГІОНАЛЬНІ І ГЛОБАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ СФЕРИ

Розвиток сфери фізичної культури та спорту є одним із ключових чинників соціально-економічного зростання будь-якої країни. Його значимість обумовлюється як соціальним ефектом, що полягає у зміцненні здоров'я населення, поширенні здорового способу життя та у період пандемії COVID-19 набуває особливої ваги, сприяє підвищенню працездатності, забезпечує додаткові робочі місця й стимулює зайнятість населення; так і економічними результатами від розвитку підприємницької діяльності та надання спортивних послуг населенню [1-6]. Як складова частина економіки регіону спортивно-оздоровча сфера впливає на формування його конкурентоспроможності, бере участь у створенні доданої вартості, визначає рівень добробуту населення. На основі цього встановлено, що розвиток спортивно-оздоровчої сфери, як важливий показник якості життя та рівня людського розвитку, має важливе соціальне й економічне значення.

Узагальнення наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених дало підставу визначити *спортивно-оздоровчу сферу регіону* як сукупність відносин між господарюючими суб'єктами, громадськими організаціями, населенням і державними й місцевими органами управління, що охоплює процеси як у нематеріальному (надання спортивно-оздоровчих послуг), так і матеріальному виробництвах у регіоні (розбудова спортивно-оздоровчої інфраструктури, виробництво спортивного обладнання) задля задоволення попиту населення у фізичній культурі та зміцненні здоров'я [1]. Сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери спрямований на досягнення економічних, соціальних й оздоровчих цілей, синергетичний ефект від яких полягає у зростанні рівня добробуту та якості життя населення регіону.

Сталий розвиток та інклюзивне зростання на сьогодні є новітніми моделями соціально-економічного піднесення, що визнані світовою спільнотою. Протягом останніх двох десятиліть спорт та інші

форми фізичної активності використовувались для досягнення Глобальних цілей сталого розвитку як інструмент миротворчих операцій у всьому світі в рамках «спорту задля розвитку та миру» [2]. *Сталий розвиток спортивно-оздоровчої сфери* можна визначити як такий, що орієнтований на досягнення балансу в реалізації економічних, екологічних, соціальних і оздоровчих цілей розвитку в довгостроковій перспективі з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін (споживачів спортивно-оздоровчих послуг, громадських організацій спортивно-оздоровчого спрямування, суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у спортивно-оздоровчій і пов'язаній із нею сферах, місцеве населення, місцеві органи влади та самоврядування), на основі раціонального використання спортивно-оздоровчого потенціалу регіону і багатостороннього партнерства [1].

За нових умов, сформованих децентралізацією та в Україні [3; 4], необхідним є розробка та запровадження *концепції сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону*, яка будується на основі принципів інклюзивного зростання й досягнення цілей сталого розвитку задля підвищення рівня зайнятості, поширення здорового способу життя, розширення можливостей задоволення потреб усіх верств населення, забезпечення рівного доступу до спортивно-оздоровчих послуг.

Перспективи сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери в регіонах України визначаються рядом передумов, що відображають організаційно-правові (стан нормативно-правового регулювання розвитку спортивно-оздоровчої сфери та пов'язаних з нею видів діяльності; структура органів управління спортивно-оздоровчою сферою; розвиток публічно-приватного партнерства), соціально-демографічні (демографічна ситуація; рівень розвитку освіти та культури здоров'я; доступність послуг медичної допомоги), економічні (капітальні інвестиції; індекс споживчих цін, доходи населення), природно-екологічні (природно-кліматичні умови, екологічна ситуація) чинники її розвитку. Аналізуючи ситуацію, що склалась на сього дні в Україні можна визначити, що позитивними чинниками розвитку спортивно-оздоровчої сфери є відповідність сформованої нормативно-правової бази вимогам міжнародного регулювання сфери спорту та охорони здоров'я; доступність освіти та посилення її ролі в популяризації спорту, культури здоров'я й формуванні здорового способу життя; наявність значного природно-

ресурсного потенціалу. Несприятливі умови створюють нестабільне політичне становище та наявність військового конфлікту в країні; нерозвиненість інституту публічно-приватного партнерства; суттєва регіональна диференціація якості й доступності медичних послуг. Проблемним лишається питання нерівномірного інвестиційного забезпечення в регіонах та недостатності фінансування спортивно-оздоровчої сфери для досягнення її сталого розвитку.

Аналіз показників розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні за 2010–2019 рр. засвідчив позитивну динаміку, однак визначено, що вона і надалі лишається досить малозначимою у структурі економічних видів діяльності в Україні. Обсяг реалізації спортивних послуг у 2019 р. становив лише 0,06 %. Зростання частки реалізованих послуг сфери спорту в кризові роки є свідченням наявного стабільного попиту та стійкості галузі до економічних коливань. Визначено, що кількість суб'єктів господарювання, які надають спортивно-оздоровчі послуги в Україні, протягом досліджуваного періоду зростала, не зважаючи на коливання в економіці країни під впливом кризи 2013–2014 рр., що свідчить про перспективність її розвитку та наявність економічного потенціалу. Виявлено, що послуги у сфері спорту надаються переважно фізичними особами-підприємцями, на основі чого доведено значимість цієї сфери для розвитку малого бізнесу та створення нових робочих місць, зростання зайнятості населення [5].

Аналізуючи обсяг випуску спортивно-оздоровчої сфери та суміжних до неї видів діяльності можна відмітити, що у промислово розвинутих районах її рівень нижчий, тоді як в регіонах із відносно низьким рівнем індустріалізації частка цієї галузі більш висока, що свідчить про пряму залежність спортивно-оздоровчої сфери від структури економіки регіону та екологічної ситуації, що підкреслює її значимість для сталого розвитку.

Отже, стратегічними орієнтирами розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів України є сприяння з боку органів місцевого самоврядування щодо створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва у сфері спорту та оздоровлення, збільшення інвестиційної привабливості галузі, посилення просвітницької діяльності, популяризація здорового способу життя. Для регіонів із низьким рівнем сталого розвитку спортивно-оздоровчої

сфери необхідною є її капіталізація, застосування податкових пільг, пошук додаткових джерел фінансування.

Причинно-наслідковий аналіз дав змогу обґрунтувати доцільність формування регіональних спортивно-оздоровчих кластерів задля налагодження співпраці між громадськими організаціями, представниками бізнесу, населенням громад й використання можливостей фінансового забезпечення сталого інклюзивного розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіону в умовах децентралізації. Водночас, задля забезпечення сталого розвитку спортивно-оздоровчої сфери регіонів за центральними органами державної влади має бути збережено повноваження з координації діяльності місцевих органів самоврядування щодо розбудови спортивної інфраструктури.

Література

1. Цимбалюк С. М. Сутність та економічна роль спортивно-оздоровчої сфери регіону. *Економічний дискурс.* 2021. Вип. 1–2. С. 57–65.

2. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Науковий базис формування теорії інклюзивного розвитку регіону. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки:* журнал. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. № 3 (23). С. 136-142.

3. Цимбалюк І. О. Механізм управління інклюзивним розвитком регіону в умовах фінансової децентралізації. *Бізнес-навігатор.* Вип. 6.1 (56). 2019. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2019/56_2_2019/19.pdf

4. Цимбалюк І. О. Сутнісна характеристика фінансової децентралізації та її вплив на формування доходів місцевих бюджетів. *Регіональна економіка.* 2019. № 4 (94). С. 113–119. DOI: https://doi.org/10.36818/1562-0905-2019-4-10.

5. Pavlikha N., Tsymbaliuk S. Analysis and forecasting of the sphere of sports and health services development in Ukraine. *National Interest Academic Journal.* 2021. Vol. 1. No. 4. Pp. 42–54.

6. Tsymbaliuk S. Experience of developed countries of the world on regulation of sports and health sphere and promotion of its development [Досвід розвинених країн світу щодо регулювання спортивної та оздоровчої сфери та сприяння її розвитку]. *International Journal of New Economics and Social Sciences.* 2021. Vol. 13. No 1. Pp. 91–100. DOI: 10.5604/01.3001.0015.2286

УДК 657

Чудовець В.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV (далі – Закон про бухгалтерський облік) бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1].

Визначення поняття «фінансовий облік» в законодавстві України відсутнє. Виходячи з теорії та практики обліку, основним завданням фінансового обліку є забезпечення користувачів фінансової звітності зрозумілою, достовірною та доречною інформацією про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Звідси, фінансовий облік – це сукупність принципів та методів відображення інформації про активи, власний капітал, зобов'язання та господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку з метою складання фінансової звітності та прийняття рішень.

Відповідно до частини 2 статті 3 Закону про бухгалтерський облік «фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку» [1].

Інформація, отримана в системі фінансового обліку та звітності є універсальною та використовується користувачами для:

– оподаткування господарської діяльності, зокрема безпосередньо використовується для оподаткування податком на прибутком підприємства. Показник податкової декларації з податку на прибуток підприємства «Фінансовий результат до оподаткування (прибуток або збиток), визначений у фінансовій звітності відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності» береться саме зі Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), який формується згідно даних фінансового обліку. Таким чином, завдяки обраній обліковій політиці та обліковим оцінкам можна безпосередньо

впливати на величину фінансових результатів та, відповідно, податку на прибуток, враховуючи при цьому стратегію розвитку підприємства.

– управління підприємством, оскільки фінансовий облік формує інформацію про усі господарські операції, які впливають на зміну активів, власного капіталу та зобов'язань. Наприклад, визначення наявності та стану дебіторської заборгованості та вибору стратегії роботи з покупцями, обсягу товарних запасів, стану та руху основних засобів тощо.

– оцінки якості управління, оскільки фінансовий обліку відображає вартісну оцінку фінансових результатів підприємства, штрафних санкцій, винагороди працівникам та інших показників, які є основою для оцінки ефективності управління.

– залучення інвесторів. Сформована фінансова звітність є інформаційної основою для розрахунку фінансово-економічних показників, що аналізуються інвесторами при прийнятті інвестиційних рішень.

– отримання кредитів та позик. Фінансова звітність є невід'ємною складовою пакету документів на отримання кредитів та позик від будь-яких фінансово-кредитних установ;

– підтвердження фактичної можливості виконання тендерів та договірних зобов'язань. З метою оцінки можливості виконання тендерів та договорів через аналіз фінансового стану заявника усталеною практикою є включення фінансової звітності до переліку тендерних документів або договорів.

– нарахування дивідендів, що здійснюється виходячи з отриманого чистого прибутку, відображеного у Звіті про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) та ін.

Вибір методів фінансового обліку дозволяє управляти показниками фінансової звітності відповідно до поточних потреб та стратегії розвитку підприємства. Фінансовий облік – це основне джерело інформації для прийняття управлінських рішень на підприємстві і щодо підприємства

Неправильна оцінка активів та зобов'язань підприємства, сформована системою фінансового обліку призводить до помилкових управлінських рішень та є безпосередньою причиною виникнення економічних криз.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що фінансовий облік відіграє ключову роль в ефективному управлінні як на рівні окремого

підприємства (макрорівні), так і на рівні національної економіки (макрорівні).

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text.

УДК 657

Яцко М.В., к.е.н., доцент
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ВДЕ: РОЗШИРЕННЯ СПЕКТРУ НАДАННЯ ПОСЛУГ

Важливе місце в структурі економіки України займає енергетичний сектор, який, враховуючи економічні та історичні фактори, становить значну долю ВВП та забезпечує розвиток інших важливих галузей економіки. Від рівня розвитку ринку електроенергії, що був створений згідно Закону України «Про ринок електричної енергії» [1] з 01 липня 2019 року, залежить конкурентоспроможність національних товарів та послуг, так як, це є важливою частиною собівартості.

Крім того, розвиток ринку електроенергії передбачає врахування складової сталого соціального розвитку, через зменшення впливу на природу та навколишнє середовища. В цьому аспекті авангардними є суб'єкти господарювання, що здійснюють виробництво електроенергії з відновлювальних джерел енергії (ВДЕ).

Україна в цьому напрямку зробила чимало кроків і на даний час діяльність суб'єктів ВДЕ підтримується державою Законом України «Про альтернативні джерела енергії» [2] та через запровадження «зеленого тарифу».

Але в 2020 році відбулося значне накопичення боргів перед суб'єктами ВДЕ через недостатню дієвість фінансування «зеленого тарифу», що змусило державу та виробників підписати Меморандум про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері відновлюваної енергетики [3].

Даний документи, хоча і дозволив розблокувати оплату виробництва електроенергії з 01 серпня 2021 року, але не зміг покрити

заборгованість за вже відпушену електроенергію в 2020 році. І на даний момент рівень оплат за 2020 рік покриває тільки квітень місяць.

Все це зумовило нові тенденції та віяння у діяльності ринку електроенергії в частині обмеження суб'єктів ВДЕ.

Диспетчерські команди на обмеження генерації з ВДЕ надаються для забезпечення операційної безпеки енергосистеми у випадках, коли наявний профіцит електроенергії і водночас вичерпано всіх інші можливості для балансування. Виконання команд диспетчера є обов'язковим на підставі положень Закону України «Про ринок електричної енергії», порушення зазначених норм тягне за собою санкції з боку НКРЕКП у вигляді накладання штрафу [4].

Фактичне збільшення обмежень в генерації електроенергії суб'єктами ВДЕ спричинило практичну потребу в реалізації механізму компенсації за невідпущену (не згенеровану) електроенергію.

І в цьому аспекті для суб'єктів ВДЕ виникає новий вид послуги – компенсація за невідпущену в результаті диспетчерського обмеження електроенергію.

Фактично суб'єкти ВДЕ здійснюючи діяльність виконують:

1. Виробництво електроенергії і її оплату за «зеленим» тарифом;

2. Призупинення генерації та право на компенсацію за таке призупинення (послуга).

Більш детально розглянемо на рис. 1.

Як видно з рисунку існують обмеження в отримання компенсації за невідпущену (не згенеровану) електроенергію на підставі диспетчерського обмеження технічного характеру (наявність та підключення системи керування обмеженнями) та юридичного характеру (участь у публічному договорі на зменшення навантаження).

Крім того, згідно Меморандуму, суб'єкти ВДЕ приймають участь у витратах на оплату вартості небалансів електричної енергії балансуючої групи, а тому у разі розходжень у прогнозуванні та фактичній генерації наявні значні додаткові витрати. Обсяг цих витрат може різнитися від 0,1 до 10 % надходжень від генерації.

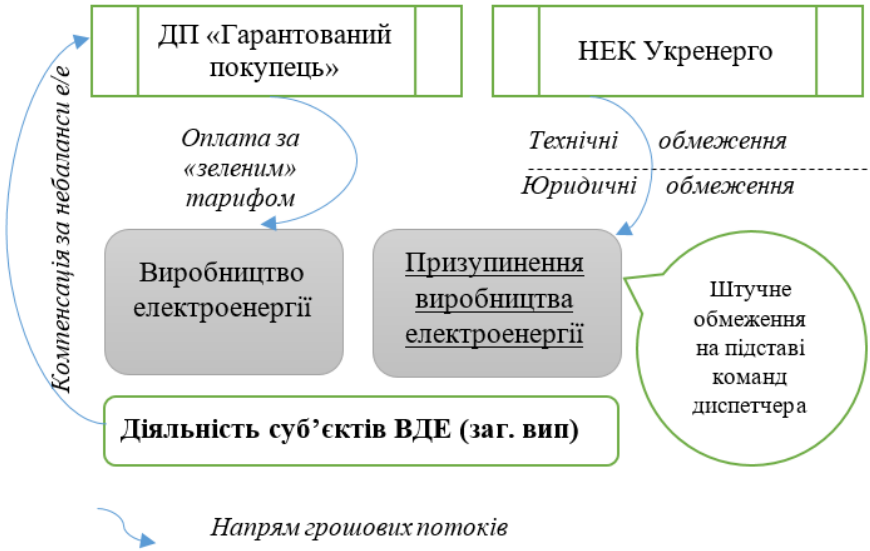

Рис. 1 – Схема руху грошових потоків (надходжень) в діяльності суб'єктів ВДЕ (загальний випадок)

Отже, спостерігаємо розширення у наданні послуг суб'єктами ВДЕ в сучасних умовах, що полягає в отриманні компенсації за невідпущену в результаті диспетчерського обмеження електроенергію, що враховуючи природу генерації електроенергії є вкрай недоцільним та на нашу думку спотворює основну мету її існування – зменшення антропогенного впливу людини на природу.

Подальшими дослідженнями в цьому напрямку може бути наукове обґрунтування економічної природи таких додаткових послуг, їх облікового відображення та оподаткування.

Література

1. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. Дата оновлення: 20.06.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text (дата звернення: 20.06.2021).

2. Про альтернативні джерела енергії : Закон України від 10.02.2003 р. № 555-IV. Дата оновлення: 20.06.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#Text (дата звернення: 20.06.2021).

3. Уряд підписав Меморандум з виробниками «зеленої» електроенергії Дата оновлення: 10 червня 2020 року о 20:37 URL: https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-

pidpisav-memorandum-z-virobnikami-zelenoyi-elektroenergiyi (дата звернення: 20.06.2021).

4. Укренерго впроваджує Систему керування обмеженнями ВДЕ. Дата оновлення: 04.06.2020. URL:https://ua.energy/renewables/ukrenergo-testuye-systemu-keruvannya-obmezhennyamy-vde/ (дата звернення: 20.06.2021).

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Відповідальний за випуск: Чудовець В.В.

Комп'ютерна верстка: Риковська Л.О.

Інформаційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75

Друк – ІВВ Луцького НТУ
Свідоцтво Держтелерадіо України ДК № 4123 від 28.09.2011 р.